

The Project Gutenberg eBook of Kolme kohtausta: Novelleja, by Ernst Didring

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kolme kohtausta: Novelleja

Author: Ernst Didring

Translator: Hilja Nuormaa

Release date: August 20, 2016 [EBook #52861]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KOLME KOHTAUSTA: NOVELLEJA ***

Produced by Juha Kiuru

KOLME KOHTAUSTA

Novelleja

Kirj.

ERNST DIDRING

Suom. Hilja Nuormaa

Hämeenlinna, Arvi A. Karisto, 1910.

O. Y. Hämeenlinnan Uusi Kirjapaino.

SISÄLLYS:

1. Kolme kohtausta. 2. Kasvot vasten kasvoja. 3. "Hyppy". 4. Ilman vastuuta. 5. Lähtö. 6. Lautamies Rosbergin Tukholman matka.

ERNST DIDRING.

Mukana julkaistavan novellikokoelman ohella mainittakoon muudan sana näiden kertomuksien tekijästä.

Ernst Didring on ammatiltaan rautatien virkamies, ja hänen jokapäiväisenä työnään on numeroiden, tariffien ja ratapituuksien laskeminen rautatien konttorihuoneistossa. Mutta tämän hengettömän työn ammattimies on yksin ajoin nykyisen nuoren Ruotsin kaikkein huomatuimpia ja etevimpiä kirjailijoita ja Ruotsin sivistyksellisen nuorisoliikkeen johtaja.

Didring on kirjoittanut useita novellikokoelmia, joissa kaikissa esitystä leimaa terävä yhteiskuntakritiikki, ihanteellinen usko hyvään ja oikeaan, kaunis kieli ja mukaansatempaava kertomistapa. Hänen näytelmistänsä on viimeksi "Örnarne" tänä keväänä saanut Tukholmassa osakseen erinomaisen menestyksen, ja on sikäläinen arvostelu maininnut Didringia Ruotsin uudeksi Strindbergiksi.

Tässä kokoelmassa suomeksi julkaistut novellit ovat Didringin "Trälar" (Orjia) nimisestä teoksesta.

Turussa, toukokuulla 1910.

Suomentaja.

KOLME KOHTAUSTA.

Ensikerran kun hänet näin, istui hän mallina eräässä atelierissä, jonka ilmaa minulla oli tapanani huonontaa tupakan sauhulla.

Italialaisen posetiivinsoitajan mustanpuhuva jälkeläinen Lasitehtaankadulta oli valmiiksi maalattu edestä ja takaa ja sivulta. Hänen sijaansa oli saatu hoidokas Sabbatsbergistä.

Istuessaan siinä näytti hän oppilaitaan opettavalta apostolilta. Ensimmäinen vaikutus hänestä oli tukkaa, paljon tukkaa, aivan jäänharmaata, pitkä ja vanuksista. Päälaelta valui se sekaisina säikeinä alas ja yhtyi pitkään aaltoilevaan partaan, joka muistutti vanhan kuusen naavaa. Otsa oli matala, kurttuinen kuin maaton viikuna, nenä leveä ja nuuskainen, suupielet rypyssä ja silmät — niin, silmät olivat apostolin, täynnä suurta rohkeutta, luottamusta ja mielikuvitusta ja kärsimystä.

Hän puhui syvällä, rosoisella, hiukan jäätyneellä äänellä.

Atelierin valossa näyttivät hänen kasvonsa päivällä kylmiltä, kalpeankeltaisilta, kuin ensimmäiset sitruunat, mutta varjossa lämpimiltä, tumman vihertäviltä kuin öljymarjat.

Hiukan kiiwas keskustelu oli sukeutumassa atelierissä. Hermotautia poteva nainen, joka vuokrasi huoneiston toisille sillä ehdolla, että itse saisi käyttää mallia ilmaiseksi, sanoi:

"Te ette saa käyttää sellaisia sanoja täällä! Minä kiellän teitä siitä!"

Tämä tarkoitti mallia. Ukko oli käyttänyt voimasanaa.

Hän näytti hyvin kummastuneelta.

"Neiti rakas, suokaa minulle anteeksi. Eivät suinkaan sanat mitään tee. En tarkoittanut mitään pahaa."

"Teidän ei tarvitse ollenkaan puhua tässä asiassa. Teidän tulee vain istua mallina ja muuta mitään."

"Anteeksi, neiti. Mutta se oli tuo herra tuolla, joka kysyi minulta mitä minä arvelen."

"Minä en tahdo kuulla mitään hävyttömyyksiä ja karkeuksia täällä ylhäällä, muistakaa se!"

"En ole oppinut panemaan sanojani niin kauniisti, sen neiti huomatkoon, mutta sen verran tiedän, että tulee vastata, jos toinen puhuttelee."

"Vaiti! sanon minä. Tämä on minun atelierini. Minä kiellän teitä mitään puhumasta!" huusi hän.

Ukko nousi. Apostolin silmät kiilsivät: "Ei minulle tarvitse niin äänekkäästi puhua. Kuulen kyllä ja ymmärrän myöskin. Ja älköön neiti luulko, että annan kohdella itseäni kuin koira. Minä en istu täällä ruuan enkä asunnon tähden. Ne minä saan vaivaistalolla. Mutta minä halusin saada hiukan kahviin ja nuuskaan, mutta voinpa kyllä olla ilman niitä."

Syntyi hälinä. Hermotautinen vaikeroitsi ääneen ja toiset kerääntyivät ukon ympärille ja koettivat saada häntä jäämään.

"Kiitos kiitos", sanoi ukko. "Teette hyvin kiltisti ja minä pidän niin paljon teistä kaikista, mutta tuo —." Hän osotti, ketä tarkoitti.

Hän otti lakkinsa ja keppinsä ja läksi. Hän oli niin kookas, että hänen täytyi kumartua ovesa — —

Toisen kerran näin hänet Kansantalon vihkiäisissä n:o 2.

Suuri näyttelijä oli lukenut vihkiäisrunon. Sitten soitteli soittokunta, paremminkin hyväntahtoisesti kuin kauniisti.

Kasvot salissa alkoivat käydä kuumiksi ja punaisiksi.

Räätäli nousi lavalle ja puhui vallankumousta, puhui kaunopuheisin juonin ja kääntein, neulanpistöksillä ja solmivin langoin ja keinotekoisilla pysähdyksillä, jotka hän jo edeltäkäsien tiesi täyttyvän kättentaputuksilla ja suosionosotuksilla, sillä hän tunsu kuulijakuntansa.

"— sillä nähkääs, nyt tulevat toiset ajat. Aamupäivän juhlassa, tuossa hienossa vihkiäisjuhlassa — jossa ette te enkä minä saanut olla mukana! — istui täällä eräs ministeri, eräs kuninkaan luottamusmies ensi penkillä. Tiedättekö, kuka hänen vieressään istui? Vaivaishoitolainen Sabbatsbergistä. Ja tiedättekö, mikä minua ihmettytti, kun sen sain kuulla? Minä, joka tunsin ministerin ja tunsin hoitolaisen? En sitä niinkään ihmetellyt, että he istuivat vieretysten, vaikka olihan sekin kummallista, ajan merkki sekin — kuvitelkaappa ministeriä hännystakissa ja kunniamerkeissä ja koristuksissa ja hänen vieressään hoitolaista — suvutonta — sarkavaatteissa ja puukengissä! — hyvä! — hyvä! — En, mutta sitä, että ministeri oli tarvinnut kuukauden tullakseen ministeriksi, mutta hoitolainen seitsemän vuotta päästäkseen vaivaistaloon — hyvä! kuulkaa! — Siinä näette! On paljon, paljon vaikeampaa päästä vaivaistaloon kuin päästä ministeriksi tässä maassa! — hyvä! hyvä! — Kysykää Alinilta! Hän istuu tuolla sarkavaatteissaan ja puukengissään nytkin, mutta ministeri on poissa, hän."

Alettiin kurkistella. Minäkin kumarruin eteenpäin.

Se oli apostoli atelieristä.

Hän näytti tuntuvasti tyytyväisemmältä nyt, kuin viimein tavatessamme.

Täällä hän nähtävästi ei ollut mikään koira. Ihmiset, jotka istuivat hänen takanaan, taputtivat häntä olalle.

Ukko oli ylpeä ja onnellinen.

En kuunnellut enään räätälin puheita.

Ajattelin hermotautista naista ja arvelin, miltä hänestä tuntuisi täällä salissa. Niinkuin voipalasesta leivinuunissa.

Soittokunta soitteli. Laulukuoro lauloi.

Sukkela herrasmies, mielenliikutuksesta hermostuneena seisossaan kasvot vasten joukon kasvoja, joi tyhjäksi koko vesikarahvin, esittäessään tiliä Kansantalon taloudenhoidosta monien numeroitten avulla, joita ei kukaan ymmärtänyt.

Hän lopetti: "Ja koska tämä on ensikerran kun kansa istuu omassa talossaan, pyydän saada julkisesti kiittää teroittaja Alinia. Hän lahjoitti ensimmäisen perustuksen tähän taloon. Kahdeksan tuhatta kruunua hän lahjoitti, koko omaisuutensa, jonka hän oli hionut kokoon ja minkä turvissa hän olisi voinut elää huolettomana vanhuutensa päivät — kaikki lahjoitti hän tälle talolle! — sitten meni hän vaivaistaloon."

Rajaton riemu pääsi valloilleen. Huudettiin ja hurrattiin ja korkeimmalle nousi riemu, kun puhuja lavalta huusi: "Kiitos setä!"

Silloin huusi koko sali: "Kiitos setä!"

Ukko loisti kuin aurinko. Hän puhui ja nauroi ja puristi käsiä, joita hänelle tutut ja tuntemattomat joka taholta ojensivat.

Suuri, valtava ihmisonnen virta kävi salin läpi. Ukko nousi seisomaan ja yritti puhua, mutta ei voinut. Hän vain huijoi käsillään.

Joku tunkeusi hänen luokseen ja kuiskutteli.

Ukko näytti hämmästyneeltä, mutta nyökkäsi sitten päätään, silitti partaansa ja seurasi kuiskaajaa.

Eräs mies nousi puhujalavalle.

"Useitten pyynnöstä pyytää teroittaja Alin saada lausua pienen runon."

Riemu puhkesi uudelleen, nousten ja laskien kuin kellonheiluri ja kohosi ylimmilleen, kun apostoli astui puhujalavalle. Sitten vaipui se alas laineittain ja kuoli.

Ukosta huomasi, että häneen koski seisoa yksin ja tuijottaa kansanpaljouteen. Hänen katseensa liitivät ympäri, etsien kiinnekohtaa. Ehkäpä löysi hän sen joukon seasta, jonkun kalpeissa innostuneissa kasvoissa. Hän yskähti hämillään, silitti partaansa ja alkoi.

Se oli runo vapaudesta. Siinä oli kaikkea: elämää ja verta ja sotilastöminää ja katusulkuja ja naisten ja miesten kirkunaa.

Hän osasi runoelman. Nähtävästi ei hän sitä ensi kertaa lausunut. Hän pani painoa merkitsevimmille paikoille ja kohotti ääntään niin että seinät tärähtelivät. Hänen käsivartensa pyrkivät ylös sanojen tueksi ja hän polki runojalkoja lattiaan. Hän tunsu runon sisällyksen ja lämpeni sen suurista sanoista; silmät loistivat haaveilua ja hurjuutta, kasvot paistoivat kuin kirkastettuina ja viimeisessä värsyssä ei hän enään voinut käsivarsiaan pidättää, vaan ne kohosivat ylös, kuin tahtoi hän vedota johonkin korkeampaan. Mutta se ei ollut mikään avunpyyntö. Hän tahtoi pikemminkin näyttää, että hän, teroittaja, seiso unelmaansa täyttämyksessä ja katseli ympärilleen talossaan, omien ihmistensä joukossa. Toinen olisi ehkäpä itkenyt. Hän seiso siinä kuin fantasian apostoli valkein aaltoilevin parroin, kuin ylpeä ja iloinen julistaja, että oli elämässä voittanut.

Hyvähuudot vyöryivät myrskynä. Pari vanhaa ukkoa, jotka eivät ollenkaan näyttäneet apostoleilta, itkivät. Sedälle hurrattiin, ja setä nyökkäili ja viittoi puhujalavalta.

Juhla oli loppunut.

Salin ovella seiso muutamia nuorukaisia ja lasketteli kokkapuheita ukon kustannuksella yhtä helposti kuin aina, milloin kysymyksessä on innostus. Nuorukaiset tirskuivat ja ravistivat päätään, niin että pitkät Heikintukat valahtivat silmille.

Ulkona sateli hiukan lunta. Juopunut mies seiso portilla ja selvitteli vapautta. Lumihutale toisensa jälkeen putoeli hiljalleen ja pysähtyi takinkäänteille, hienoimpien kunniamerkkien tavoin. Alhaalla pohjoisella rautatientorilla värisivät kuusten myyjät: "Ostakaa joulukuusi" — — —

— Kolmannen kerran, kun kohtasin apostolin, tapahtui se kauniina keväämmuna, vuosi jälkeenpäin. Tikat nakuttelivat elämää puissa. Minä astelin Hagaan päin.

Pitkät vaunurivit kulkivat ohitseni ja etummaisena matkasi aina yksinään yksi, mustankiiltävällä laudalla, hienoimmassa vaunussa, joko kukitettuna tai ilman.

Kuljin porttien ohi, jotka vievät kuolon kaupunkiin.

Järjestyttiin surusaattoon. Muutamia punaisia lippuja aukoiltiin. Elämän veripunainen vastalause hautuumaalla.

Menin lähemmäksi.

Surusaaton kulkiessa ohitseni, erotin nimen kirstunlevyltä.

Santa ratisi askelten alla. Joku puheli puoliääneen. Tuulenhenkäys liikutteli lippuja. Veriset kankaat tummenivat ja kultatupsut sammuiivat. Surusaatto solui puistokäytävän varjoon.

KASVOT VASTEN KASVOJA.

"Minne menet?"

He seisoivat kahvilan edustalla ja sateli. Oli vielä varhainen aamupäivä.

"Minnekö menen? Niin, kuinka voin sen tietää?"

"Mitä tarkoitat?"

"En mitään. Se oli vain sanantapa."

Sköldman käänsi takinkauluksensa pystyyn ja jatkoi: "Teen muuten kierroksen Djurgårdeniin ja katselen kevättä."

"Tässä ilmassa? Ei kiitos!"

"En minä pyytänyt sinua mukaan."

"Kuule Sköldman, mikä sinun oikeastaan on?"

"Minunko? Olen väsynyt, väsynyt ja kyllästynyt kaikkeen. Ei ole enään hupaista liimata postimerkkejä kirjeisiin. Suuri elämäntehtävä, mitä?"

"Odota hiukan."

"Enkö saa olla rauhassa? Enkö ole vapaa ihminen, jolla on vapaa tahto?"

"Ei vapaata tahtoa ole olemassakaan. Se on vain korupuhetta."

"Ei, meillä ei ole muussa vapautta kuin yhdessä, ja siinäkin on se negatiivista laatua."

"Kirkegaard, oletko siinä jälleen — niin hyvästi sitten. Mutta älä hyppää järveen äläkä hirtä tai ammu itseäsi, vaan tule minun luokseni kun tarvitset negatiivista vapautta, niin keitän sinulle kattilallisen karvaita manteleita haisteltavaksesi. Hyvästi."

Sköldman yritti hymyillä ystävän sanoille ja onnistui saamaan kokoon irvistyksen.

Toinen kohautti olkapäitään, huusi ajuria ja läksi.

Sköldman jatkoi pitkin Strandvägeniä

Hän meni surmaamaan itsensä.

Hänellä oli ollut päätös selvillä jo kauvan aikaa. Eikä hän pitänyt sitä salaisuutena. Hän antoi sen sopivasti pilkistaa esiin muutamissa elämänväsymystä osottavissa sanoissa toverien kesken, herättääkseen harrastusta kohtaloonsa, ja itse nautti hän itsemurha-aikeestaan yksinäisinä hetkinä.

Se maistui yhtä hyvältä kuin lasi punssia ja hän kuvaili yksityiskohtia myöten, kuinka se tulisi tapahtumaan.

Oikeastaan oli päätös käynyt hänelle niin rakkaaksi, että oli vaikeata sitä toteuttaa. Muutamia kuukausia onnistui hänen siirtää ratkaisu toistaiseksi uskottelemalla itselleen, että hänen täytyy jättää elämä rehellisenä miehenä, toisin sanoen maksettua pikkuvelkansa. Suuria ei hän missään tapauksessa koskaan ennättäisi maksaa.

Näin venytti hän asian jäänlähdestä lähemmä lehdenpuhkeamista.

Joka päivä kävi hän katselemassa kevätvihreyttä Kungsträdgårdissa. Jota vaaleampina ja vihreämpinä ja laajempina lehväkuvut levisivät, sitä synkemmäksi kävi hänen mielensä. Versovan elämän ja hänen peruuttamattoman päätöksensä välillä oleva vastakohta teki hänet yhä synkemmäksi. Ja pahinta kaikesta oli, ettei hän voinut syyttää enään mitään. Pikkuvelat olivat maksetut ja välttämättömät kirjeet kirjoitetut. Kaikki oli selvänä. Tuntemattomaan johtava tie oli milloin vaan sen käytettävissä, ken vain halusi poiketa sille.

Hänen täytyi siis.

Toverit alkoivat tehdä pilaa hänestä. Tarjosipa Floberg hänelle vielä apuaankin. Se meni jo liian pitkälle. Ehkei kukaan uskonut että hän ottaisi itseltään hengen. Saisivatpa nähdä. Kunhan odottivat huomispäivään. Oliko hän maksanut aamiaislaskut kahvilassa? Oliko hän pannut pöydälle Hannalle tarkoitettun kirjeen, niin että se löytyisi huomenna, kun piika tulisi sisään herättämään. Herättämään?

Miksi piti hänen kirjoittaa Hannalle? Selittääkseen itseään ja sanoakseen tyhmyyksiä. Tyhmyyksiä

kaikkityyni! Ottiko hän todellakin hengen itseltään tuon tyttöletukan vuoksi? Olipa hän silloin pöllöpää, niin vanha kuin olikin. Että tytöllä oli toinenkin rakastaja paitsi häntä ei niin kummaa ollut. Ei kyllä hänkään ollut pysynyt niin nuhteettoman uskollisena. Hyi helkkari, kuinka kurjaa kaikki oli!

Miksi pitikään hänen nostaa sellaista rymyä, kun hän yllätti Hannan. Hänellä ei ollut mitään hienoa käytöstä.

Tulisiko Hanna murheelliseksi? Itekisikö hän lukiessaan hänen lopustaan?

Toinen sai kait lohduttaa häntä ja niin oli se asia ohitse. Kaikki oli ohitse huomenna. Kaikkityyni. Hän itse myöskin. Oliko se todellakin tarpeellista?

Voisihan hän mennä Flobergin luokse katsomaan hänen analyysensä. Siellä oli aina saatavissa totivettä. Jalat olivat märät eikä hänellä ollut kalosseja. Lämmintä totia — olisipa se sentään. Muuten hän ehkä saisi nuhaa — huomenna.

Mitäs minä siitä "huomisesta"? Eihän sitä tulekaan. Ei ainakaan minulle. Jumala, miten ryöpyttää alas. Enkelit tuolla ylhäällä itkeä tillittävät varmaankin minun tähteni. Täytynee mennä johonkin porttiin hetkiseksi.

— Miksi piti minun lörpötellä palvelustytön kanssa? Vanha Aatami! Nyt juoksee hän kadun poikki. Mustat sukat — kyllä kiitoksia. Nostiko hän sateen tähden vai —? No, yhdentekevää.

Kuka tässä talossa asuu? Ehkäpä joku tuttu, joku, jonka kanssa olen tullut sinuksi jossakin juhlassa ja jota en koskaan sitten ole nähnyt. Mitähän jos hän tietäisi herrasmiehen seisovan täällä alhaalla portissa, herrasmiehen, joka — no, onpa se naurettavaa — pitääkö minun pelätä kastumista, minun, joka — —?

Meninhän vain sisälle sytyttääkseni sikaarin. Varmasti niin tein. Eikä tulitikkuja! Herra armahtakoon! Millaista kurjuutta! Samapa tuo, vaikka viskaan sikaarin pois. Hyvin tähdätty. Keskelle katuojaa.

Flobergin hieno havanna purjehtimassa katuojassa. Näkisipä hän sen. Silloin saisi hän kiukusta halvauksen sellaista tuhlausta nähdessään.

Ettei nyt voi lakata satamasta! Kastunhan läpimäräksi ja siihen ei minulla ole ollenkaan halua, ennenkuin se on tarpeellista.

Minä purjehdin kait jonkun ajan kuluttua niinkuin sikaari. Ja Floberg kutsuu sitä tietysti tuhaavaisuudeksi. Minähän olen vain puoliksi poltettu, minäkin. Vaikka en minä tosin ole mikään havanna, jollen mahdollisesti Skinnarvikista.

Sinua käy sääliksi, Sköldman!

Niinpä niin.

Onpa surkeata seistä itkemässä itseään.

Voithan olla surmaamatta itsesi? Ei, minun täytyy, täytyy. Sitä ei voi siirtää kauemmaksi. Minun täytyy. Mitä Hanna muuten ajattelisi ja sanoisi ja toverit? Ja sitten saisin jatkaa postimerkkien liimausta? Minä en kestä sitä.

Istua koko ikänsä postimerkkiä liimaamassa? Ja sitä varten piti minun oppia oratio obliqua ja Cannaen taistelu ja pyhä allianssi.

Mitä pyhä allianssi oikeastaan oli? Totisesti muistanko minä sitä.

Mitä minulla on sen kanssa tekemistä nyt? Tyhmyyksiä, verukkeita.

Pelkäänkö?

Nyt se on tapahtuva —

Hän läksi portista ja meni kadun poikki. Sade hakkasi rummunpärityksenä hänen korkeata hattuaan ja lopsutti hänen kengissään. Hän tunsu kosteuden imeytyvän oikeaan jalkaan ja muisti että puolipohja oli rikki ja että hän oli sillä lohkaissut sirun konttorin lattiasta aamupäivällä. Raitiotien rataiskolla virtasi kaksi keltamullan väristä yhdensuuntaista jokea ja kun vaunu kilistäen kulki ohitse, pärskäyttivät hevosenkaviot kuran kauvas ympärille. Ja puistokäytävän lehtien läpi välppäsi sade ja roiski hänen kasvoilleen. Ja hatusta alkoi tippua suuria raskaita pisaroita hänen nenänsä editse.

Kun hän tuli sillalle hiljentyi sade. Hän vaivaantui kääntämään päätään ja näki silloin että, pilvet telefontornin ristikkohäkin takana olivat revenneet ja rikinkeltainen taivaanjuova loisti siitä kapeana kuin kissan silmäterä.

Hän katsoi alas veteen. Kissan silmäterä kuvastui siinä, mutta tummempana, syvempänä väriltään. Häntä kauhistutti; hän jatkoi matkaansa. Hetkisen hän epäröi tietä, mutta sitten hän kääntyi Framnäsiin päin.

Alussa loi hän arkoja katseita ympärilleen kuin olisi häntä vainottu, mutta hetken kuluttua suoristi hän itsensä. Hän laski alas takinkauluksensa, otti hatun päästään ja ravisti pois sadepisarat. Hän surkeili hattua ja muisti nähneensä mustan setterikoiran nousevan järvestä, turkki likomärkinä.

Silloin kirosi hän ajatuksiaan jälleen. Ne kääntyivät alituisen takaisin johonkin vettä muistuttavaan.

Hän koetti kiinnittää ajatuksiansa siihen kuinka hän koulupoikana oli etsiskellyt mistelkukkia ja se auttoi. — Nyt tunsu hän myöskin metsän ja sammalen märän tuoksun ja näki joukottain kevätesikkoja ja käenrieskoja. Hän sopersi vanhaa muistisäettä kouluajoilta:

gagéa lutéa primula veris kun lapset on pahoja ne saavat vitsaa.

Hän hymyili sen väärille koroille ja taittoi kevätesikon ja pisti napinläpeensä.

Muutaman minuutin kuluttua huomasi hän hämmästykseseen viheltelevänsä. Kottaraiset häntä viekottelivat tai mikä liene? Kuinka hän saattoi? Nyt juuri ennenkuin —?

Se ei voinut olla mahdollista.

Hän kääntyi.

Aurinko paistoi todellakin jälleen. Ilma kimalteli vesipisareista, jotka vielä putoilivat puista. Ne loistivat ja välkkyivät timanteista ja märkä vuorensenämä kiiksi kuin olisi se kultalevyillä lyötetty.

Hän ei kohdannut ainoatakaan ihmistä. Tie johti tyhjänä valkoisten koivunrunkojen lomitse. Mätänevistä, ruskeista lehtikasoista nousi harsonkeveitä usvia. Sade oli kirvoittanut kahlehditun kuoleman siellä alhaalla ja nyt nousi se ylös ja nuoleksi hentoja elämänvihreitä lehviä tuolla ylhäällä. Ja silloin ne värisivät. Tai ehkäpä se oli tuuli, joka niitä liikutteli.

Hän meni rannalle. Siellä oli sohva.

Eikö hän ollut istunut siellä kerran Hannan kanssa? Kesäyön?

Oh, ensimmäistä rakkautta!

Kuumina onnesta ja toivosta olivat he olleet. Ja sitten kotimatka metsän läpi Bellmansron sivu! Maa oli aivan lämmin silloin.

Ja nyt?

No niin, unelma oli lopussa. Kaikki muuttunut ja hävinnyt, olemassaolo tahraantunut ja toivo kadonnut.

Mahtoikohan vedessä olla kylmä? Joutavaa! Silmänräpäys kylmää ja sitten oli kaikki mennyttä, mennyttä sekä postimerkit että rakkaus, mennyttä päivä ja yö, mennyttä aurinko, mutta varjot myöskin.

Ei, ei vielä. Ei siihen kiirettä. Kauvemmaksi kaupungista tuli hänen mennä. Johonkin paikkaan, jossa oli varjokasta ja elämään väsymystä, jossa lepät painuivat veteen päin ja jossa kaisla suojeli häntä. Ei täällä keskellä kirkasta ilta-aurinkoa, joka houkutteli muistoja esiin.

Hän painautui varjostoon jälleen, palellen ja kylmä hiki otsallaan.

Miksi pelkäsi hän? Koskihan kaikki vain aikaa, pitempää tai lyhyempää. Sillä tapahtuisihan "tuo" joka tapauksessa ennemmin tai myöhemmin. Ennättikö hän kiinnittää vielä muutamia postimerkkejä, ei merkinnyt mitään. Toinen tekisi sen kyllä yhtä hyvin. Kuka hyvänsä saattoi jatkaa hänen elämäntyötänsä ja ehkäpä suorittaa sen paremmin, tunnollisemmin. Olihan sellaisiakin, jotka liimasivat postimerkkejä oikein intohimoisesti.

Nyt kiehui varmaankin Flobergin totivesi ja hän analyseerasi, selvitteli ja etsiskeli arvoituksia.

No niin, olihan siinä jokin tarkoitus. Olihan kuolemakin eräänlainen analyysi, arvoituksen ratkaisu, hajaantumisen.

Suuri rupisammakko loikkasi tien yli, harmaanvihertävä ja limainen.

Sköldman hätkähti.

Nyt! Tuolla!

Hän kävi äkkiä aivan tyyneksi. Varmoin askelin meni hän alas järvelle. Sekunnin ajan viivähti hän ja katseli vettä. Hän kuuli keilapallojen pyörivän Djurgårdsbrunninilla, näki lyijynmustan, salaperäisen pinnan ja kuvastuvia runkoja syvällä ihan hänen vieressään, etäämpänä viininpunaisen rantamaan auringonvalossa.

Hän astui veteen, tunsu märän kylmyyden kiitävän ylöspäin vaatteiden alla ja paiskausi suulleen.

Hän kuuli veden loiskahtavan pään ympäri, surisevan korvissa ja tukkivan nenää. Hän liikutti käsivarsiaan itsesäilytysvaistosta ja levitti silmänsä nähdäkseen.

Hän tahtoi huutaa, mutta sai vettä suuhunsa, näki pikakuvan äärettömän moninaisista tapauksista elämässään, potki jaloin päästäkseen irti jostakin paulasta, huomasi ympärillään valkenevan ja hengitti jälleen vapaasti.

Suoraa hänen kohdallaan leijaili kaksi pientä purppurapilveä hyvin, hyvin korkealla; vähän matkaa hänestä uiskenteli hattu vedenpinnalla.

Hän mittasi silmillään etäisyyttä maahan ja taisteli silmänräpäyksen epätoivoisen taistelun sisäisen elämänhalunsa kanssa. Sitten taivutti hän päänsä alas ja antoi ruumiinsa vaipua.

Loppu — loppu kohisi hänessä. Jälleen surisi korvissa ja rintaa painoi.

Taivaan Jumala, mitä se oli?

Jotain pehmeätä, kauheata, hirmuista solui ylös hänen vieressään, suuri tumma esine kohosi hiljaa aivan hänen rinnalleen — hän potkasi jaloillaan, päästäkseen siitä erilleen ja onnistui nousemaan pinnalle jälleen — hän tuijotti pelästyksissään ympärilleen — vedenpinta liikahti ja sieltä nousi esine tahdottomasti ja kääntyi vitkaan kyljelleen. Hän näki suuret, punasinervät kasvot, kaksi jäykkää lasintapaista silmää ja mustia tahmeentuneita hiussuortuvia, kasvot lähenivät häntä hiljaa — kuvaamaton kauhu iski häneen ja rajusti huijauksen käsivarsillaan kohotti hän pelosta käheällä äänellä pitkän yhtämittaisen hätähuudon ja koetti päästä takaisin rantaan. Hänestä tuntui kuin olisi joku imeytynyt häneen kiinni, että vaatteet kävivät lyijynraskaiksi ja että joku kuiskasi ympärillä — loppu - loppu. Ja kuiske kiiti ilkkuen ja kylmänä hänen päähänsä ja lamautti hänen liikkeensä — se ei käy päinsä — ei koskaan — nyt sinä kuolet — nyt — nyt sinä vaivut — etkö tunne — tuossa sait vettä suuhusi —. Hän huijauksen käsivarsillaan ja vaipui syvemmälle, vesi loiskahteli kauvas ympärille ja hän itki ja huusi pelosta ja raivosta ja tuskasta. Hän ei tahtonut, ei, hän ei tahtonut!

Auttakaa! Auttakaa!

Nyt tuli se jälleen! Ei, se olikin jotain kiinteätä, jota hän tallasi. Hän kompasteli kivissä ja kaatui jälleen suulleen, mutta nyt hän ei huutanut, sillä hän tunsu olevansa pelastettu. Hän kahlasi maihin lepän juurten kohdalla.

Mutta nähdessään puittenrunkojen mustat varjot, heräsi hänen pelkonsa uudelleen.

Taivaan Jumala mitä se oli? Oliko se kuolema? Oliko hän uneksunut?
Ei, olihan hän läpimärkä.

Hän vaipui leppien alle.

Oliko hän tullut hulluksi?

Taasen tuntui hänestä kuin olisi hän järvessä ja taistelisi henkensä edestä ja että jotain kammottavaa tarttui häneen, kietoutui hänen ympärilleen, keikkui hänen vierellään, jotain suurta, muodotonta. Hän tunsu tuon tuntemattoman, hirvittävän pehmeän, inhottavan kosketuksen ja tyrskähti itkuun, hysteeriseen tärisyttävään itkuun, välillä valitellen hiljaa.

Hän loi pelästyneen katseen järvelle päin. Sitten ryntäsi hän ylös ja juoksi — — —

Djurgårdsbrunnin luona istui mies onkimassa.

Kuullessaan hätähuudot, lennätti hän vavan sillalle ja kuunteli.

Keilapallot pyörivät, keilat kolisivat — kahdeksan kaksikkoa! huusi ääni.

Paljaspäinen herra juoksi sillalle.

"Onko joku hukkumaisillaan?" kysyi onkija.

Sköldman ei vastannut heti. Hän pysähtyi ja tuijotti mieheen. Sitten alkoi hän änkyttää: "joku - jotakin — on tuolla."

"Mitä?"

"Jotakin — joku, joka on — tuolla leppien luona."

Mies vihelsi ymmärtävästi ja meni ottamaan keksin, joka riippui sillan kaidepuussa.

"Missä? Näyttäkää minulle", hän sanoi.

"Tuolla." Sköldman osotti sormellaan, mutta varoi menemästä edellä, vaan seurasi miehen jälestä.

He olivat perillä.

"Ohoh", sanoi mies. "Nainen. Niinpä kyllä, kevätpuoleen ne nousevat pinnalle. Tarvitaan vain hyvin vähän."

Hän tähtäsi keksillä esinettä.

Mustat suortuvat tuolla irtaantuivat.

"Tämäpä ei ole eilispäiväisiä", selitti hän ja koetti uudelleen.

Hän iski kiinni ihan keskelle.

Fuff! kuului esineestä. Se painui kokoon.

"No herra, nyt me saamme hänet."

Hän kääntyi.

Sköldman ei vastannut mitään. Hän makasi kappaleen matkan päässä sieltä tainnoksissa.

Seuraavana päivänä istui Sköldman kalpeana ja hiljaa postikonttorissa ja leimasi postimerkkejä, ja tämä oli hänestä suuri ja ihana elämäntehtävä, ja karpästensurina tuolla aurinkoisella ikkunanruudulla kuului suloisimmalta soitolta.

"HYPPY"

Suurtilallinen laaksossa piti kestiä. Maitokehlon kokoiset kakut pöyhistelivät pöydällä ja puuhaarikat isänmaanväreissä kuohuivat kotipanoista.

Miehet olivat pesseet kätensä ja naisilla oli verenpunaiset huivit ja hopeasoljet korkeilla povillaan.

Oli melua ja naurua isossatuvassa, jossa tanssittiin. Tomu kohosi kattoon asti.

"Kenenkä kanssa Anni tanssii?" kyselivät tytöt.

"Knutin, Ulfheimin uuden rengin kanssa", vastasivat pojat.

Tytöt katselivat.

Anni oli pieni, Knut suuri ja leveäharteinen kuin muinaisajan urho. Hei, kuinka hän tyttöä pyöritteli! Ja millaiset pohkeet hänellä oli! Tytöt kuiskuttelivat.

Anni oli kuin kukkanen myrskyssä. Hänen jalkansa tuskin koskettivat lattiaa, niin kannattivat häntä Knutin käsivarret, keinuvat, voimakkaat käsivarret, jotka heilauttivat hänet ylös, niin että hän näki pojan reippaat, hymyilevät kasvot alapuolellaan. Ja kun hän teki tanssihypyn ja lennätti jalkansa kattoon tuntui kuin olisi hän potkaissut parrut tieltä pois ja Anni saisi nähdä tähtien loistavan reijästä.

He tanssivat yhteen sinä yönä.

"Nyt on Anni kiinni", sanoivat tytöt.

"Vihdoinkin!" sanoivat pojat.

Anni oli kiinni.

Sen kesän he tanssivat, Knut ja Anni. Ja syksyn ja talven. Ihmiset ympäristöllä alkoivat puhua heistä.

Suurtilallinen sai uniset silmänsä auki.

"Mikä on tarkoitus, Anni?" hän kysyi.

"Aijomme mennä naimisiin!" vastasi tyttö.

"Ulfheimin renki ja minun tyttäreni?" Hän nauroi niinkuin vain suurtilallinen nauraa.

Anni kalpeni.

Sinä kevännä ei tanssinut Knut eikä Anni.

Tavatessaan rakensivat he ilmalinnoja, jotka romahtivat kun he vain käänsivät selkensä toisilleen.

Eräänä päivänä, kun tunturivirta oli vuolainmillaan, tuli Knut suurtilallisen luokse laaksoon.

"Tahdon tyttäresi, Ole?" hän sanoi.

"Ei ihminen aina saa mitä tahtoo!" vastasi Ole ja irvisti leveästi.

"Saapi kyllä, kun vaan lujasti tahtoo."

"Niin, mutta minäpä en tahdo", sanoi Ole. "Anni saa suurtilallisen pojan Otasta. Hän on rikas, hän. Sinä olet vain renki. Ei sinulla ole taloa eikä lehmää."

"Ei, mutta minulla on kaksi vahvaa käsivartta. Suostutko odottamaan, Ole?"

"Kuinka kauvan?"

Knut mietti.

"Ota lujasti", sanoi Ole. "Se ei maksa mitään."

"Ottaisimmeko kaksi vuotta?" uskalsi Knut.

"Olkoon", vastasi Ole.

Hän tiesi että paljon voisi tapahtua sillä ajalla.

Knut ja Anni seisoivat tienhaarassa ja suutelivat hyvästiä. Ilta oli lämmin ja punainen ja hehkui rakkautta ja auringonlaskua. Tunturipurot helisivät kuin kultarahat pitkin auringon valaisemia jyrkänteitä ja hävisivät laakson pimentoon.

"Sinä tulet?" kysyi Anni.

"Ole varma siitä." Hän katsoi tyttöä vilpittömästi silmiin. "Ja sinä odotat?"

"Tottahan minä odotan."

"Tulee pitkä aika, jolloin emme toisiamme näe", sanoi Knut, "mutta kun kerran tulen, niin tulen kuin purot ylhäältä päin."

"Minä alan kutoa kotiamme varten, niin ei aika käy pitkäksi."

"Mutta ei kyyneleitä kuteiksi!"

"Naurua, Knut. Odotanhan sinua."

He syleilivät, niin että luulivat tunturien horjuvan.

Anni näki hänen vaeltavan Ulfheimin tietä ylöspäin. Hän nousi yhä korkeammalle, seuraten poimutteluja. Hän kävi yhä pienemmäksi, mutta hän pääsi kukkuloille, jotka välkkyivät ilta-auringossa. Siellä hän kääntyi ja heilahutti lakkiaan jäähvyäisiksi. Hän seiso hetkisen hiljaa siellä ylhäällä ja katseli alas Anniin. Sitten heilahutti hän vielä kerran lakkiaan ja katosi vuorensinämän taakse.

Varjot lankesivat yhä syvemmin ja kylmemmin Annin ympärille. Kävi niin omituisen hiljaiseksi hänen ympärillään, mutta sitten kuuli hän jälleen purojen kohinan. Hän kääntyi kotiin päin ja laului:

Jos tulee päivä kylmä ja päivä valoton, niin kerran kevät koittaa ja taivas kirkas on; ja sua minä varron ja varron vaan, nyt vaikkakin varjot peittää maan.

Ja kerran saapi aika sinullen, minullen, kun aurinkoinen loistaa lempemme polullen. Ja sitä me kuljemme kahden niin, ylös taivahan sinisiin auteriin.

"Minne sinä lähdet?" kysyi Ulfheimin isäntä seuraavana päivänä, kun Knut sanoi irti renginpaikkansa.

"Aijon olla oma itseni." Knut hymyili.

"Toivotan onnea. Oletko saanut rahaa?" naurahti isäntä.

"Minä saan", Knut vastasi.

"Mitä aijot tehdä?"

"Ohoh, varonpa sitä kyllä puhumasta. Minulla on suunnitelmani. En tahdo siitä tulevan sinun."

"Onko se niin hyvä?"

"Joka elää, niin näkee!"

Kun Knut läksi matkaan seuraavana päivänä, istui isäntä tuvan portailla.

"Menet kait väärään suuntaan, Knut?" hän sanoi. "Ei rahoja tuntureilla ole. Lähde alas laaksonpohjukkaan ihmisten luokse, jos mielit tulla rikkaaksi."

"Ihmiset saavat tulla minun tyköni", vastasi Knut ja meni, minne hän halusi.

Ennenkuin kesä oli oikein alullaan, oli Knut oppaana tuntureilla. Päivät pääksytysten raatoi hän kuin kyntöhevonen. Unta hän ei koskaan saanut. Oli vaan käveltävä ylös ja alas, alas ja ylös. Tuli upporikkaita englantilaisia ajaen ja ratsastaen, mukanaan valokuvauskoneita kuin kokonaisia vuoria. Saksalaisia, tanskalaisia, ruotsalaisia ja norjalaisia, löysipä vielä jokunen ranskalainenkin tien tänne. Kaikki halusivat maan korkeimmalle tunturille.

Knut sai melkeinpä eräänlaisen erikoisoikeuden opastamiseen. Hän ponnisti niin monta kertaa ylös ja alas, että tunturiin muodostui kapea polku. Kaikki olivat hirmuisesti ihastuneet häneen. Hän oli mies, johon sopi luottaa ja jolla oli oivalliset hartiat, jotka pelastivat repun toisensa jälkeen läähättäviltä matkamiehiltä. Jos hänen jälkiään seurasi, niin ei milloinkaan jalka luiskahtanut. Ja tuulessa ja tuiskussa oli hän valmis lähtemään. Kun muut oppaat istuivat ja ruikuttelivat ilmaa, veti Knut kengät jalkoihinsa, lohdutti matkailijoita sillä, että tunturilla voipi olla yllätyksiä varalta — niin, ja yllätyksiä tulikin. Sade saattoi äkkiä lakata, pilvet hajaantua ja aurinko loistaa ihanan lämpimästi sokerin valkeisiin avaruuksiin.

Silloin ilostuivat matkailijat ja korottivat opastajan taksa.

Sitä vastaan ei Knutilla mitään ollut ja se kiihotti häntä hellittämättä jatkamaan.

Kun kesä rupesi lähenemään loppuaan, alkoivat matkailijat vähetä. Mutta Knut piti puoliaan kauvemmin kuin toiset oppaat. Vielä myöhään syksylläkin, kun koivut jo aikaa sitten olivat pudottaneet ruosteenpunaiset ja hallankeltaiset lehtensä, opasti hän korkeimmalle tunturille.

Kun lumi tuli, laski Knut yhteen yhdeksänsataa kolmekymmentä kruunua.

Siinä oli hänellä rahaa. Hän tunsu olevansa ylpeä kuin kuningas.

Hän taisteli ankaraa kiusausta vastaan lähteä laaksoon etsimään Annia, levittääkseen hänen eteensä aarteensa, mutta hän voitti kiusauksen.

Sen sijaan alkoi hän kaataa hirssiä ja kuljettaa niitä ylös tunturille. Yksin, jättiläisvoimaisena, laahasi hän raskaita tukkeja lumella, yksitellen, väsymättömänä ja sitkeänä, kantoi niitä jyrkän teitä ylös hujuvin polvin, kantoi niitä hartioilla, niinkuin Atlas muinoin maapalloa. Ylös piti hänen päästä. Se oli hänelle taistelua. Lumimyrskyt piiskasivat häntä toisinaan hengettömäksi ja jääsirut polttivat hänen kasvojaan, mutta mikään ei häntä hillinnyt, jos milloin hänessä heräsi heikko epäily, tappoi hän sen heti ajatteleamalla Annia.

Hänen tähtensä hän kantoi. Hänen tähtensä hän taisteli.

Hirsi nousi hirrelle. Sukkelaan se ei käynyt, mutta kasa kasvoi. Toisinaan kun hän uutta toi, oli koko kasa hautaantunut lumen alle. Silloin saattoi hän joskus kuvitella, ettei hän ollutkaan mitään tehnyt, vaan että hän oli ihan ensi alulla. Mutta kun hän sitten otti lapion ja lapiointi itsensä hirsien luokse ja näki niiden loistavan voinkeltaisina ja maukkaina lumessa, luikkasi hän ilosta. Ja silloin hänestä tuntui, että hän oli oikealla paikalla. Ylhäällä tunturilla.

Kevään tullessa alkoi hän rakentaa. Hän kaivautui niin alas, että hän tunsu itse vuoren allaan. Sitten liitti hän hirsilinnoituksensa kokoon lujiin liitoksiin, jotta se kestäisi kamppailla myrskyjen kanssa siellä ylhäällä.

Se oli verraton riemun yö, kun hän ensi kerran saattoi nukkua oman katon alla tunturilla. Rikkaammaksi ei hän koskaan luullut tulevaisuutta. Oli kylliksi, että hänellä oli jokin suoja itselleen ja niille toisille, jotka tulivat kesän mukana.

Hieno ei mökki ollut, mutta luja, luja niinkuin hänen oma tahtonsa. Matalakattoinen se oli, mutta suorana siellä saattoi seistä, eikä enempää tarvittukaan. Ken tahtoi korkeampaa kattoa, hänen tarvitsi vain mennä nurkkien ulkopuolelle. Siellä oli hyvää tilaa, sekä korkeutta että leveyttä. Sillä vaikka hän olisi pannut tupansa miten korkealle vain, pysyi taivaankatto yhtä kaukana.

Tuvassa oli kylmä ja vetoista nukkua, tunsu Knut. Kokonaisia jäkälä- ja sammalsylyyksiä kantoi hän alhaalta metsästä tilkitäkseen hirsien väliset rakokset. Se auttoi. Mutta toinen tarve synnytti toisen. Hänen täytyi saada takka, oikein komea avonainen liesi, jossa matkailijat voisivat kuivata kenkiään ja vaatteitaan ja jonka ääreen voisi asettua lepäämään, kun vilutti.

Takka muurattiin ja kalkittiin.

Knut kyhäsi kokoon muutamia vuodelavoja.

Nyt on kaikki valmista. Nyt saivat he tulla.

Ja he tulivat.

Ei milloinkaan ollut niin paljon ihmisiä tullut tälle seudulle ennen. Knut ei voinut ennättää kaikkien kanssa. Silloin keksi hän keinon lyöttää yhteen suuren joukon yht'aikaa ja opastaa heitä korkeimmalle tunturille.

Kaikki kiittelivät hänen tupaansa. Ja ihana se oli. Sillä tunturit voivat olla oikullisia. Toisena päivänä aurinkoinen kesäpäivä, toisena syöksyvä lumimyrsky. Mutta silloin ryömivät matkailijat tupaan ja myhäilivät tyytyväisinä, kun pääsivät olemasta ulkona ja taistelemasta tunturikauhun kanssa. He oikoilivat piirissä takan ääressä, jossa koivupölkkyt hehkuivat.

Huii! Huii! huusi myrsky ja pyrki sisälle lämmittelemään. Matkailijat nauroivat. He oljentelivat mielihyvillään lammasnahkavällyillä. Takkatuli lämmitti, kahvipannu porisi ja Knut kertoili historioita.

Jos myrsky kävi pitkällisemmäksi, täytyi hänen lähteä ulos ruokaa hakemaan. Silloin meni hän alas ja ylös puolesta päivässä ja toi hevoskuormallisen voita, olutta ja lihaa selässään. Ja silloin hurrasivat matkailijat.

Knut tahtoi nähdä tyytyväisiä ihmisiä ympärillään. Saadessaan heidät kauniilla ilmalla korkeimmalle tunturille oli hän joukosta iloisin ja hän osotti alapuolella olevia huippuja jonkunlaisella ylpeydellä, minkä kaikki soivat hänelle anteeksi.

Hänestä se oli hänen valtakuntansa.

Eikä kukaan tahtonut sitä häneltä kieltää.

Syksyn jälleen saapuessa oli Knut enemmän kuin toistavertaa rikkaampi. Hän taisteli kovan kamppailun. Hän tahtoi niin mielellään tavata Annin. Mutta ajatellessaan, mitä hän voisi hänelle tarjota, häpesi hän. Kaksi vuotta hänen piti odottaa. Ja sen hän kyllä tekisikin.

Niin tarttui hän työhön jälleen.

Hän kaatoi enemmän puita ja veti hirret ylös.

Tupa oli liian pieni, sen hän oli huomannut. Hän rakensi ylisin ja sinne pieniä sokkeloita, töhersu toiseen sivustaan keittiön ja pani peltitorvia kaikkiin pikku sokkeloihin, niin ettei kukaan palelisi. Torvet hän johdatti kamiinaan, jonka oli halvalla ostanut. Sitten alkoi ylellisyys täydellä todella. Hän osti vanhan veripunaisella kankaalla päällystetyn vetosohvan. Sen kantoi hän toisen oppaan kanssa majalle. Sohva asetettiin pitkälle seinälle. Sitten tuli tuolia ja pöytiä ja astiakaappi ja porsliinia ja pöytäliinoja ja säilykkeitä ja olutta.

"Oletteko nähneet Knutin tupaa?" kysyttiin alhaalla laaksossa. "Se on vasta hieno."

Helluntain seutuvilla sai Knut seinäpaperit isoon huoneeseen. Hän kattoi pitkänpöydän lumivalkealla liinalla, asetti siihen porsliinia ja mitä talo kykeni. Sitten puki hän ylleen pyhävaatteet ja meni tunturilta alas.

"Hyvää päivää, Anni, nyt minä tulen,"

Anni katsahti ylös kankaaltaan.

Hän itki.

"Tämä on iloa vain, Knut."

Knut nauroi.

Syleily.

Häät ja ruuat seurasivat.

Knut piteli Annia vyötäisiltä. Oli raskasta astua tunturia ylöspäin.

"Asut korkealla, Knut?"

"Kuin haukat. Olemme kohta perillä."

"Kastun", valitti Anni.

"Ne ovat kultapurojen lähteitä. Minä kannan sinut."

Hän otti Annin syliinsä.

"Olen liian raskas."

Knut muisteli hirsiiä ja hymyili. Anni kumartui hänen puoleensa. Hän oli väsynyt ja uninen. Hän kuuli Knutin sydämen lyövän voimakkaasti ja lujasti karkean takin alla.

"Paleletko?" kysyi Knut. Hän antoi Annin hiipiä takin alle, ikäänkuin hän olisi ollut linnunpoika, joka tarvitsi lämmittämistä.

"Täällähän on vielä talvi", valitti Anni. "Olihan meillä alhaalla kesä."

"Odotahan, kun tullaan ylös ja lähemmäs aurinkoa. Olemme varjossa täällä ja se on kylmempi täällä kuin muualla."

Anni vaikenä, sillä hän ajatteli kuinka monta kertaa Knut oli kulkenut näissä varjoissa päästäkseen ylös aurinkoon. Hän täyttyi rajattomalla rakkaudella ja kumartui Knutin puoleen ja suuteli häntä. Sitten käveli hän itse.

"Oi, millainen pieni tupa", huudahti hän, kun olivat perillä.

"Ei se niin pieni ole kuin miltä näyttää. Ne ovat tunturit, jotka ovat niin suuria."

Anni pujahteli sinne tänne tuvassa ja hypisteli kaikkea. Hän ravisti vuoteitten olkityynyjä, nyppi sohvakangasta, silitti tutkistellen liinoja, kilisteli laseja ja haisteli patoja.

Knut teki tulen takkaan.

Auringon ollessa korkealla, söivät he päivällistä.

Nyt oli Anni jälleen vahva. Hän nauroi ihastuksesta katsellessaan ikkunasta ulos. Hän oli pelännyt heidän ponnistellessaan varjojen läpi ylöspäin, mutta nyt oli pelko poissa. Ylhäällä oli kaikki päivänvalkeata ja hienoa. Tunturit olivat puettuna häikäisevän valkoiseen vastakiilloitettuun pukuun. Ja jos siellä täällä löytyikin varjoja, olivat ne sinertäviä kuin ilma, eivätkä tummanvihreitä ja limakkaita, niinkuin nousutiellä.

"Tahdon ylemmäksi", sanoi Anni.

"Luuletko jaksavasi?"

Hän juoksi Knutin syliin. He seisoivat ylimmällä tunturilla. Huiput loistivat keltaisina ja syvällä heidän alapuolellaan liiteli pieniä ruusuhattaroita laaksokäytävien yli, minne sumut ja iltavarjot jo olivat

tiheästi laskeneet.

"Nyt on heillä jo yö tuolla alhaalla, Knut."

"Niin, mutta meillä on monta tuntia vielä aurinkoa. Anni, tahdotko?"

Hän tarjosi hänelle kätensä.

"Sinä olet houkka, Knut! Tanssiako täällä, pohjaton syvyys jalkaimme alla!"

"Luota minuun. Miksemme sitä tekisi nyt kun olemme täällä ylhäällä?"

He tanssivat "hyppyä" niin että lumi pyrysi keveänä alas syvyyteen.

"Näin me tanssimme elämän vaarojen yli, Anni."

"Sinä raadoit minun tähteni; nyt on vapaus tullut."

"Ei, Anni. Vapaaksi ei kait kukaan ihminen pääse, mutta minä olen vapaampi kuin nuo toiset tuolla alhaalla, senvuoksi että minä raadoin... Nyt menemme kotiin."

"Kotiin?" sanoi Anni.

Knut osotti alas.

"Ihminen saapi mitä tahtoo, jos hänellä vain on luja tahto. Minä tahdoin saada sinut ja mökin täällä ylhäällä. Nyt omistan teidät kummatkin."

Anni punastui.

"Me kaksi yksiksemme", kuiskasi hän.

"Yksiksemmekö, ei, Anni. Kuule!"

Knut pani kätensä huutorven tapaan suunsa eteen.

"Norja!" luikkasi hän.

He kuuntelivat. Hetkisen oli kaikki hiljaista, sitten kiiri se takaisin idästä ja lännestä, pohjoisesta ja etelästä, vyöryi ja vastasi, kaikui ja suhisi näkyvistä ja näkymättömistä suista:

Norja — Norja — Norja — Norja!

"Kotiin!" Anni kuiskasi.

ILMAN VASTUUTA.

Kun hän tuli maailmaan, kirosi isä hänet. Siinä oli suu lisäksi, johon täytyi työntää ruokaa, ja ilmankin oli elanto vähissä. Ja että lapsia syntyi, siihen hän ei mitään mahtanut, kun täytyi elää yhteen nurkkaan sullottuna huoneessa, missä ilmankin asui kaksi perhettä.

Siellä syntyi Kusti.

Se oli kaukana etelälaidalla, pienessä puuhökelissä, jossa oli suuri kamari ja pieni keittiö. Maalari Berggren asui huoneen toisessa osassa ja toinen puoli oli jaettu leski Strömin, jolla oli kolme lasta, ja Kustin vanhempien kesken.

Siellä kasvoi Kusti.

Isänsä hän harvoin näki. Tämä teki kummallisia kaappoja, jotka panivat hänet aina väliin viipymään poissa muutamia kuukausia. Silloin täytyi äidin mennä köyhäinhoidolta apua hakemaan.

Hän kävi apuihmisenä, kun oli terve, mutta harvoin kyllä hän jaksoi mennä ulos. Hän oli pieni ja lihava, kasvot kummasti pöhöttyneet, keltaiset ja silmät laimean harmaat. Hän pieksi vesojaan, kuin vain ulottui niihin. Jos hän joskus oli ystävällinen heille, oli hänen rakkautensa vallan ylenpalttinen. Mutta Kusti ei koskaan pitänyt hänen hyväilyistään, sillä hän haisi pahalle.

Kusti alkoi ymmärtää ja tehdä johtopäätöksiä. Hänelle selvisi, mihin isä toisinaan katosi ja että äiti joi. Sisarusten kanssa hän tappeli, mutta sai aina selkäänsä.

Huonetovereitten kanssa oli ainaista riitaa ja rähinää. Perheet eivät koskaan olleet yksimielisiä muussa, kuin yhdessä asiassa: vihassaan rikkaita kohtaan, joiden ei tarvinnut asua yhdessä huoneessa eikä haistella toistensa likaa. Kun maalari maksupäivän iltana tuli kotiin ja oli hönössä, noitui hän "parasiittejä, noita elukoita, jotka vain imivät. Ja silloin istui leski Ström, Kustin äiti ja kaikki vesat ja kuuntelivat ja tulivat niin täyteen vihaa, kuin sienet vettä. Mutta sitä vihaa ei koskaan puristettu heistä pois, vaan se jäi heihin ja kasvoi suureksi, kunnes siitä tuli osa heitä itseä.

Kesäilloin, kun mentiin loikoilemaan vuorenonkaloihin ja maalari tarjoili jotakin väkevää, saarnaili hän julmasti tuolla alhaalla olevien loiseläinten asunnoista. Ja silloin saattoi Kusti puida nyrkkiänsä kaupungin suuria taloja kohden ja uhata niitä. Hän toivoi, että vesi nousisi niitten yli tai että ne olisivat säkissä, jonka hän sitten voisi upottaa asujamineen päivineen Hammarbyn järveen, niinkuin kissanpojat, kun Liisa oli poikinut.

Hänestä oli maalari parhain ja jaloin ihminen koko maailmassa ja kaikki nuo tuolla alhaalla olivat hirveitä olennoita, joita olisi pitänyt kivittää ja nylkeä, aivan niinkuin maalari toivoi.

Ja jos maalari vielä lisäksi sanoi, että rikkaat ne olivat ottaneet Kustin isän talteen, jottei hänestä tulisi rikasta, niinkuin he itse olivat, oli mitta täysi. Kusti itki kiukusta ja vannoi hirmuisimpia valoja kostaaksensa kerran.

Ei siltä, että hän olisi oikein ymmärtänyt, mitä hän vannoi, mutta se kuului niin miehekkäältä. Maalari ihastui ja antoi hänen maistaa väkevää. Ensin Kusti irvisteli ja sylki pois, mutta viimein hän nielasi mielellään. Hän tuli lämpimäksi ja iloiseksi siitä. Kun Kusti joskus meni yksin vuorille katselemaan loiseläimiä, oli hänen vaikeata vihata yhtä lujasti, kuin maalarin seurassa. Mutta hän yritti.

Eräänä iltana ei hän osannut ollenkaan vihata. Se oli elokuuta ja vuoret olivat vielä lämpimät, sillä aurinko oli paahtanut koko päivän. Ja koska Kusti käveli avojaloin, niinkuin muutkin etelälaidan veukat, tuntui hyvältä astua siihen, missä lämpöä vielä oli. Hän kiipesi vuoren korkeimmalle kohdalle, nähdäkseen oikein hyvin.

Mitään niin kaunista ei hän ollut koskaan nähnyt. Kaikki ikkunanruudut kaupungissa olivat pelkkää kultaa. Laivoissakin, jotka kulkivat edes ja takaisin, olivat ikkunat kullasta.

Maailma oli suuri ja kaunis ja Kusti oli pieni ja mitätön. Ainakin se hänestä niin tuntui. Häntä varten ei löytynyt mitään. Voi! miten onnellisia ne ihmiset lienevätkään, jotka saivat asua tuolla alhaalla.

Hän ymmärsi miksi häntä kutsuttiin retkaleeksi. Ennen oli hän luullut, että se oli paljasta ilkeyttä eikä sen pahempaa kuin sekään, että hän kutsui hienosti puettuja poikia keikareiksi, mutta nyt hänestä tuntui, että retkale oli saanut syvemmän merkityksen, sellaisen, joka liittyi hänen sisäiseen minäänsä. Hän istahti alas ja itki, itki niin että vapisi.

Kusti alkoi koulunsa. Se oli hänelle koko mullistus. Opettajat olivat ensi alussa melkein yhtä hyviä kuin maalari, vaikkei heillä ollut väkeviä tarjottavana.

He saarnasivat myöskin, vaikkeivät niinkuin maalari. He puhuivat, että kaikki ihmiset voivat tulla rikkaiksi, mutta ettei rikkautta ollut niinkään haluttava. Se oli Kustin mielestä valetta, sillä hän muisti kultaikkunoita. Ja se kuului niin kummalta, kun opettaja puhui jostakin, jota sanottiin velvollisuudeksi ja joka varmaankin oli hyvin korkealla, koska kaikkein ihmisten tuli kaikin voimin pyrkiä velvollisuutta kohti.

Kusti sai paljon miettimisen aihetta. Hän kuuli luvuista ja numeroista, kasveista ja eläimistä ja sitten jostakin, jota kutsuttiin katkismukseksi ja joka kertoi eräästä miehestä, jonka nimi oli Jumala ja joka oli hyvin vanha ja valkopartainen ja mahtava. Hänestä ei Kusti koskaan ollut kuullut puhuttavan, mutta nyt heräsi hänessä suuri pelko häntä kohtaan ja varovaisemmin hän nyt sieppasi omenia puutarhoista. Hän pelkäsi melkein enemmän Jumalaa, kuin hovineuvoksetarta, joka omisti puutarhat ja joka oli aivan ihmeellisen häijy, ankara ja — vanha.

Kun hän tuli ulos ja noitui poikaviikareita, jotka syysöinä hiipivät puutarhaan ja yrittivät siepata joitakuita hänen suuria hillo-omeniaan, riensivät he tiehensä, minkä jalat kannattivat.

Sentähdenpä muodostui hänestä ja Jumalasta melkein yhtäläinen käsite Kustin mieleen. Kusti kuvitteli Jumalaa aina vanhaksi ukoksi, joka torui paljon ja oli hyvin ankara. Opettajat sanoivat aina, että "siitä ei Jumala pidä", tai "sen näkee Jumala."

Kusti rukoili häntä aina peläten. Poika oli kasvanut lemlettömissä oloissa eikä koskaan ymmärtänyt,

että voipi löytyä muitakin tunteita kuin vihaa ja ankaruutta. Sekin vähäinen määrä lempeyttä, mikä hänessä oli, hävisi koulussa, jossa toverit ivailivat heikkoutta ja halveksivat kyyneliä. Huolimatta opettajien ystävällisyydestä kävi Kustin mieli yhä synkemmäksi. Heistä taasen tuntui poika kummalliselta ja he kuulustelivat häneltä, olisiko hänellä mahdollisesti joitakin salaisia paheita.

Vuosien vieressä kävi hän yhä synkemmäksi. Hän vetelehti poissa viikottain ja kun häneltä kysyttiin syytä siihen, syytti hän vanhempiaan, joita hänen muka täytyi auttaa kotona.

Se onnistui jonkun aikaa, kunnes saatiin selville, ettei hän ollutkaan kotosalla, vaan että hän oli valehdellut. Kosto tuli heti. Hän lähetettiin kasvatustalokseen. Sellaiselle luonteelle, kuin hänen, oli se turmioksi. Ulkonaisesti kävi hän paremmaksi. Hän käyttäytyi hyvin, mutta se ei tapahtunut sentähden, että hän olisi ymmärtänyt että päinvastainen menettely olisi ollut väärin, vaan ainoastaan päästäkseen pikemmin vapaaksi.

Hän ymmärsi, että hänen piti valehdella ympäristölleen, ja niin valehteli hän käytöksessään, puheissaan ja oloissaan, töissään ja kaikessa, vaan ei ajatuksissaan. Totuus alkoi käydä hänelle vastenmieliseksi, koska joka kerta, kun hän oli yrittänyt sitä puhua, oli se vain tuottanut hänelle harmia. Se seikka, ettei hän saanut nukkua kotona ja kuulla isän ja äidin toraa, ei ollut niinkään suuri vahinko. Mutta ettei saanut olla yhdessä poikien kanssa, jotka vetelehtivät ja tupakoivat ja varastelivat hedelmiä, se oli hänestä kovaa. Ja hän halusi kuollakseen päästä vuokraamaan "ruumiskirstun" Hammarbyn luota ja lähteä purjehtimaan poikien ja tyttöjen kanssa ja nousta maihin Isoäidin saarelle ja ilakoida heidän kanssaan yöt läpeensä ja toisinaan päivätkin. Tyttöillä oli aina rahaa, jota ansaitsivat tehtaissa ja he tarjosivat mielellään väkijuomia.

Se oli elämää, se!

Koulu päättyi. Kusti ei koskaan suorittanut sitä kokonaan, sillä maalari oli toimittanut hänelle levysepän oppilaan paikan. Kustilla ei ollut koskaan ollut niin iloista päivää, kuin silloin, kun hän jätti koulun ja katkismuksen, velvollisuuden ja totuuden. Veistoa hän vain kaipasi, mutta nythän hänestä tulisi levyseppä ja se oli sentään vasta jotakin. Ei hänen koskaan enään tarvitse lukea läksyjään eikä pelätä Jumalaa. Nyt oli hän oma herransa.

Kusti oli vahva poika, muuten ei hän mitenkään olisi kestänyt. Kisällit pitivät häntä kurissa ja jollei hän ollut nopsa ja huomaavainen liikkeissään, lensi pellinpalasia ja pihtejä pitkin hänen ruumistaan. Kun niin sopi, löi hän takaisin, mutta ylipäänsä oli hän alakynnessä ja sai pitää hyvänään.

Ei ollut suurtakaan eroa koulun ja verstaan välillä. Huomasipa hän, että koululla oli joitakuuta hyviäkin puolia, joita hän ei koskaan ennen olisi voinut aavistaa. Siellä sai hän toisinaan ruokaakin. Täällä sai hän sitä itse hankkia. Siellä puhuivat opettajat ystävällisesti — ainakin ylimalkaan. Täällä ärryivät ja kiroilivat kisällit ja mestarit.

Mutta kun hän sai nostaa ensimmäisen palkkansa ja ostaa sillä itselleen kiiltoonappisen lakin ja nälkävyön, tuntui verstaanelämä kumminkin melkolailta paremmalta. Ja verstaanelämässä heräsi hänen vanha vihansa rikkaita kohtaan uudelleen eloon. Siellä tapasi hän samoinajattelevia, sekä vanhempia että nuorempia, kaikissa piili sama tuikea viha ylempiä kohtaan. Oppipoika vihasi kisälliä, kisälli mestaria, sillä mestari oli rikas, sanottiin, vaikka hän antoi kansalle nälkäpalkkoja. Kun mestari oli ollut kisällinä, oli hänkin vihannut mestariaan, mikäli kerrottiin. Kaikkia, jotka olivat ylempänä, tuli vihata. Hänen ei tarvinnut tai hän ei ollut oppinut tekemään päätelmiä, sillä hän tiesi, ettei hänestä koskaan tulisi mestaria.

Kaikki väärinkäytökset ja vääryydet, joita verstaassa oli kasaantunut vuosien kuluessa, syötettiin häneen ja hänen vihansa paisui siitä vielä vankemmaksi.

Vanhempiaan ei hän koskaan enään nähnyt. Hän ei heistä välittänyt eivätkä he hänestä. Sisaruksiaan ei hän myöskään tavannut. Ainoastaan vanhemman siskonsa, Hannan, oli hän eräänä iltana kohdannut Kungsträdgårdissa. Hänellä oli turkinkaulus ja valkoinen alushame, jota hän näytteli niin paljon kuin suinkin, ja hän ilostui nähdessään Kustin ja tarjosi hänelle punssia Bernsissä. Siellä oli lämmintä ja valoisaa ja hienoa. Kustia hävetti olla työpuvussa, ja kun hän oli juonut pari lasia, ei hän enään ollut selvä.

Hän suuttui, kun näki korkeahattuisen herran tuijottavan sisareen ja oli jo rynnätä tämän niskaan, mutta kun hän näki sisarensa vilkuttavan silmää herralle, nousi hän ja meni pois sanaakaan sanomatta.

Sinä yönä ei hän paljon nukkunut.

Hänellä itsellään oli steariinikynttilätehtaassa tyttö, jota jumaloitsi ja jonka kanssa läksi Nackaskogeniin sunnuntaisin.

Silloin oli elämä aika miellyttävää. Mutta se ei kestänyt. Tyttö otti toisen ja Kusti sai mennä.

Siitä hetkestä alkoivat onnettomuudet, kuvitteli hän. Verstaassa riitaantui hän erään toverinsa kanssa ja löi häntä niin, että itse tuli poisajetuksi paikastaan. Hän näki nälkää kaksi vuorokautta, sitten meni hän kotiin vanhempainsa luokse kerjäämään ruokaa.

Kun hän koputti, avasi maalari. Jos hän tahtoi tavata äitiään, niin ei se käynyt päinsä. Isä oli tavallisessa paikassaan. Missä äiti oli? Äiti oli muuttanut. Minne? Hautuumaalle. Eikö hän haluaisi astua sisälle saamaan ryyppyä?

Kusti pudisti päätään ja meni pois. Hän kuljeksi Slusseniin päin tavatakseen jonkun tutun. Uutinen äidin kuolemasta ei häneen liikoja koskenut, kun ensimmäinen välitön vaikutus oli haihtunut. Hän oli vihainen itselleen, kun oli hyljännyt maalarin ystävällisen kutsun. Hän tuumiskeli.

Mitähän, jos kääntyisi takaisin ja saisi ryyppyn, ehkäpä voileivänkin maalarilta? Hän oli joka tapauksessa hyväntahtoinen mies.

Koskahan eukko oli kuollut? Olipa se sentään kummaa, ettei hän ollut saanut siitä tietoa tai luulivatko ehkä, ettei hän elänyt? Miksi oli hän kuollut? Oliko juonut itsensä kuoliaaksi? Hän joi kyllä tuntuvasti, mutta se lohdutti, sen tiesi kyllä vähin itse kukin. Kun ukko oli poissa, ei hänellä totisesti ollut paljoa millä elää, varsinkin niin monen vesan kanssa. Hautausmaa? Sateliko sielläkin, lumiräntää, lumisohjua — paljon kumpuja, puuristineen — köyhien hautuunmaa. Rikkailla oli hienot asunnot hopearistineen ja marmoritauluineen ja haravoitua santaa. Ja siinäkö sitten oli kaikki? Ensin rehkii ja nähdä vaivaa koko ikänsä ja sitten ajella tuonne yksin alas santaan pistettäväksi. Äiti oli aina kalpea. Ei hän varmaankaan ollut paljon muuttanut, vähän kalpeampi vaan. Ja siellä hän nyt makasi. Loppunut oli juominen. Mutta loppunut oli myöskin kurjuuden näkeminen ja siten oli hän päässyt sekä miellyttävästä että epämiellyttävästä. Jos hän saisi valita, niin tuskinpa hän tahtois tulla takaisin jatkamaan. Kyllä sentään, jos hän saisi vaihtaa ja ruveta muutteesta rikkaaksi. Saisi panna yllensä silkkipuvun kuuraushameen asemesta, silkkisukat ja kultaiset rannerenkaat ja tuoksuta hajuvedelle ja ajella teatteriin vaunuissa, kaksi apinaa edessä ja yksi takana, pakahduttaa itsensä ruualla ja viinillä niin, siitä eukko kyllä pitäisi — ja osaisi komentaa piikoja ja pesuakkoja.

Sitä olisi hauska katsella. Ja hän — tuo toinen, jonka kanssa äiti vaihtaisi, hänen pitäisi muuttaa maalarin väen ja leski Strömin luokse ja elää silavasta ja happamista herneistä, pukea ylleen märkä kuuraushame ja tallustaa tiehensä rikkinäisissä jalkineissa talviaamuina pesemään rikkaitten lattiaita, maata lapsivuoteessa kerran vuodessa, saada selkäänsä ukolta, kun tämä tuli kotiin ja haukkumisia lapsilta, jotka olivat siihen kylliksi isoja — niin sitä hän saisi! — ja sitten kuolla yksin ja hyljättynä, niinkuin vanha lude nurkassaan, kenenkään häntä kysymättä.

Kuka oli maksanut hautauksen? Vaivahoitohallitus tietenkin. Hän oli siis saanut ajaa tuossa mustassa laatikossa, jonka Kusti kohtasi melkein joka aamu mennessään verstaalle. Ehkä oli äiti jonakin aamuna ajanut hänen sivutsensa Nygatanilla hänen siitä tietämättä, ajanut yksin tuossa inhottavassa arkussa, jota ei kukaan koskaan saattanut, vaan joka täristeli eteenpäin ruumisvaunussa ilman seppelettä, kiireesti kuin kolera-aikoina.

No niin, sitä hän ei voinut auttaa. Se ei ollut hänen syynsä. Olisipa vainaa voinut olla torailematta, niin ehkä hän olisi jäänyt asumaan kotiin, kaiken lian joukkoon.

Etpä olisi jäänyt sinne, Kusti! Sen sinä valehtelet itsellesi, jotta se kuuluisi hyvältä. Etkö muista, että tytön vuoksi sinä matkaan läksit?

Niinpä tietenkin.

Sinä olet liikutettu nyt, kun eukko on kuollut. Ei se ole sinun syysi, poikani.

Kenenkä sitten?

Ei kenenkään. Ei kenenkään. Ja jos se on jonkun syy, niin se on rikkaitten. He ovat kuluttaneet hänet, heidän lattiansa ovat tuottaneet hänelle suonenvähdyksiä. Sinä olet typerä, Kusti. Rikkaat hänen tappoivat, vaikka sitä ei saa ääneen sanoa.

Niin, mutta ehkäpä hän joi itsensä kuoliaaksi? Miksi hän joi? Lohduttaakseen itseänsä.

Miksi tarvitsi hän lohdutusta? Vastaa Kusti. Vai pelkäätkö?

Sen kyllä tiedän.

No, katsoppa nyt.

Kusti sanoi viimeiset sanat ääneen itsekseen, kulkiessaan katua eteenpäin.

Hän katsahti ympärilleen, oliko kukaan huomannut sitä.

Kun hän tuli Ritarihuoneentorille, meni hän äkkiä niin sekasin, että oli kaatua kumoon. Hänen oli pakko nojautua rakennukseen. Maailma pyöri hänen silmissään, muistopatsas keikkui ja koko tori lainehti.

"Hän on juovuksissa", kuuli hän jonkun sanovan. "On kauheata, että nuoret ihmiset" — enempää hän ei kuullut.

Hän heräsi poliisiasemalla. Hän tahtoi mennä. Kysyttiin tuimalla mahtipontisella äänellä, mikä häntä vaivasi. Hän ei kehdannut sanoa, että hänen oli nälkä. Missä hän asui? Hän oli asukkina. Missä? Koksikadulla 43, Lundqvistilla.

Ylikonstaapeli avasi suuren kirjan.

Mikä hänen nimensä oli? Kusti Öberg. Ammatti?

Levyseppä. Kenenkä työssä? Hän oli nykyisin ilman paikkaa.

Oli vaan parasta, että hän toimittaisi sen itselleen, niin pian kuin suinkin, sillä muuten. — Saiko hän mennä?

Kyllä, jollei hän ollut päihtynyt.

Silloin loppui hänen kärsivällisyytensä.

"En ole syönyt kahteen päivään", sanoi hän mennessään ja löi oven kiinni.

Oli siis rikos olla niin nälissään, että kaatui kumoon kadulla? Mikä maailma! Vaan senvuoksi vietiin hän poliisikamariin ja siellä kuulusteltiin kuin rikoksellista hänen asuntoansa, nimeänsä ja ammattiansa. Olipa se kuvaavaa! Nälkäisenä oleminen on rikos. Mikä yhteiskunta! Kylläisten yhteiskunta, joka ei sietänyt nälkäisiä. Jos hän nyt kaatuisi kerran vielä, niin joutuisi hän kiinni taasen. Mutta ehkä sitten huomattaisi antaa hänelle ruokaa. Olipa hirveätä, kuinka hänen jalkansa tuntuivat epävarmoilta. Vaikuttiko syömättömyys todella niin paljon? Kuinka ihminen oli epäkäytännöllisesti sisustettu. Ajatellapa miten vähän boakäärme menaseriassa tarvitsi. Vain yhden kaniinin kuukaudessa! Olisi ihanata olla boakäärme ja saada ruokaa, paljon ihanampaa kuin olla ihmisenä ja nähdä nälkää.

Tavattoman hyviä tavaroita tuossa puodissa; Ruokatavarainkauppa — Albertina Johansson. Mikä kaunis kinkku, hienoa silavaa ruskean kuoren alla, ja sellaista sveitsiläistä juustoa, aivan keltaista ja siinä suuria reikiä, reijistä ei niin olisi väliä, mutta se näkyi olevan mehukasta, sillä niihin oli kertynyt kirkasta nestettä. Ja tuossa oli krapuja, voi taivaan Jumala! suuria, punaisia krapuja, koko vati aivan täynnä ja paljon dilliä ympärillä, aivan niinkuin silloin kun Lotalla ja hänellä oli krapukestit Isoäidinsaarella ja kravut olivat ruohikossa. Ja tuossa oli, kas sehän oli säädyttöntä, vai niin, nehän olivatkin lihapullia tai jotain sinne päin; ja tuohon vierelle oli kasattu pitkiä ja lyhyitä pehmeitä leipiä, joista voisi laittaa aika hyviä voileipiä, jos ne leikkaisi palasiksi ja levittäisi voita päälle, jota oli tuossa vieressä ja sitten sen päälle sveitsiläistä juustoa tai kinkkua tai kravunhantiä tai mitä vaan kaikesta tuosta muusta ympärillä olevasta kamasta. Kuinkahan monta voileipää voisi tulla päällimmäisestä leivästä? Riippuisi siitä, kuinka paksuja viipaleita leikkaisi. Niin, mutta jos leikkaisi parahultaisia, sormenpaksuisia — tulisi kai siitä sitten ainakin viisitoista. Aivan varmaan. Ehkäpä kuusitoistakin. Mutta ehkei voi silloin piisaisi? Niin, mutta heillä oli kyllä enemmänkin. Mitä hän ottaisi särpimeksi? Kinkkua, paljasta kinkkua, juuri tuota lihavaa, joka suussa sulii, paksuja, ihania viipaleita, joissa olisi punainen reunus laihaa lihaa, reunus vain, sillä se ei ollut mitään hyvää. Ja voisipa hän sitten ottaa pari juustovoileipää ja sitten vähäsen olutta ja paperossin. —

Lumous haihtui. Kusti oli mennyt liian pitkällä unelmissaan. Ikkunassa ei ollutkaan olutta. Hän kuljeksi eteenpäin.

Kusti oli juonut suihkukaivosta Norrmalmintorilla. Aina se vähän lievensi, kun sai jotakin sisäänsä. Hän meni Berzeliuksen puistoon. Alkoi hämärtää ja santakäytävät pimenivät. Kaksittain istui miehiä ja naisia sohvilla ja syleilivät ja suutelivat hämärän turvissa. Kun hän istahti eräälle sohvalle, huomasi hän kyllä, ettei ollut tervetullut. Kaartilainen heitti sikseen hyväilemiset ja neitonen vetäysi hiukan syrjään. Molemmat katsoivat kysyvästi toisiinsa ja Kustiin, mutta sitten siirtyivät he yhteen taas ja kuiskivat ja suutelivat.

Kusti istui siinä kauvan. Musiikki soitteli ja ihmisten sorina, jotka istuivat Bernsin luona, valui kuin kohiseva virta hänen ohitse. Kohinan läpi kuuli hän lasien kilinää ja pöytänaputuksia. Toisinaan kajahti nauru melun lävitse, sitten liiti solina taasen soiton mukana ohitse jonnekin suureen, leveään ja

mahtavaan, joka sai hänet tuntemaan itsensä vieläkin enemmän poisajetuksi, hyljättyksi ja yksinäiseksi. Vieressä olevan parin tirskena ja matalaääniset sanat koskivat häneen myöskin. Mutta viimein hiipi autuas, uuvuttava tunne häneen, soitto, ihmisäänet, kilinä, nauru ja kuiskauksetkin kuuluivat heikommin, kuin tulisivat ne kaukaa takaapäin. Hän asettui veltosti sohvalle, niin että pää nojasi käsivarteen, avasi raskaat silmäluomensa ja näki suuren pimeyden ja siinä keltaisia pilkkuja, ja sulki ne jälleen väsyneenä, haluamatta mitään maailmassa.

Hän heräsi palelemiseen. Aamun sarastus näkyi heikosti puistopuiden ja rakennusrivien takaa. Ruohokentillä väikkyi yökaste kuin hämähäkinseitti ja siinä yks ja toinen hopealanka tai helmi. Ja harmaavarpuset piipittivät.

Kusti ravisteli itseänsä ja napitti takkinsa kiinni. Hänen niskansa oli kankea epämukavan asennon vuoksi ja oikea käsivarsi tuntui olevan täynnä neuloja. Puistossa ei ollut ainoatakaan muuta ihmistä, kuin hän. Kaikki sohvat olivat tyhjätkin ja kun hän meni niitten ohi, ei hän voinut olla tekemättä vertailuja, miltä ne näyttivät, ennenkuin hän nukahti. Ja silloin naurahti hän katkerasti itseksensä.

Ilmeellistä kyllä, hän ei tuntenut nälkää enään. Mutta hän joi aamukahvinsa torilla olevasta suihkukaivosta, josta hän illalla oli teensä nauttinut.

Kadunlakasijat olivat jo liikkeellä. Myöhästyneitä yökulkijoita hoippui suuria kaaria tehden tai kiirehtivät hypähdellen, joustavin askelin kotiin tai pois. Vanhanpuoleinen herra taputti häntä olalle ja sanoi hänelle jotakin Nybrogatanin kulmassa. Kusti sylkäsi häntä kasvoihin. Vanhus nauroi, kuin olisi hän siihen tottunut.

Kusti kulki sarastusta kohden puoliksi tiedottomasti. Ehkä luulotteli hän saavansa tuntea aurinkoa pikemmin, jos hän jatkaisi kulkuun pitkin Strandvägenia, kuin jos hän kääntyisi kaduille. Suuret, komeat talot, jossa hänen verivihollisensa asuivat, näyttivät suurimmaksi osaksi autioilta. Monet pitkät asuinrivit olivat paperilla liimatut tai liidutut. Hän asettui niitä katselemaan. Eikö se ollut juuri jossakussa noista taloista, noissa asunnoissa, joissa verstaan Antti oli ollut panemassa kamiinilevyä ja kiinnittämässä putkea? Varmasti oli se jossakin noista. Silloin oli siellä peilejä ja kultaa ja silkkiä ja paneleja ja palmuja ja parkettilattioita ja kristallikruunuja ja ties herra mitä kaikkea. Ja sellaiset huoneet he jättävät ja antavat olla tyhjinä monta kuukautta vuodesta, kun löytyi ihmisiä — Kusti ja muita — joiden täytyi nukkua penkeillä Berzeliuksen puistossa. Nyt asuivat he, herra nähköön, maalla ja heillä oli hienot purjeveneet ruuhineen, laivamiehineen ja kulkivat valkoisissa vaatteissa, kuin enkelit. Kauniina enkeleinä, kruunulla somistetut purjehduslakit päässään. Niin oli Antti sanonut. Ja hän sen kyllä tiesi, sillä hän oli ollut erään hyvin hienon ja rikkaan herran laivamiehenä kokonaisen kesän, herran, joka myi konjakkia talvisin.

Ja parvekkeitä oli heillä myöskin ja hieno rauta-aita ympärillä. Siellä oli varmaankin aika hyvä istuskella. Istuskella iltasin ja katsella kansaa ja kaikkia vaunuja, jotka kulkivat alta ohitse.

Miksi kääntyi poliisi? Luuliko hän, että Kusti aikoi —?

Kusti jatkoi Djurgårdeniin, Skansenin ohi. Siellä meni hän metsään ja paneusi maata.

Hän ei nukkunut, ennenkuin auringonlämpö löysi tien häneen.

Viikot vierivät ja syksy tuli. Kustin, joka oli nälkiintyneenä elänyt niillä muutamilla kolikoilla, jotka hän sattumalta ansaitsi laivojen luona, kävi yhä vaikeammaksi nukkua ulkosalla. Mitään paikkaa ei hän voinut saada, sillä hakijoita oli ääretön paljous kaikkialla, mihin hän yritti. Hänen muotonsa kävi surkeammaksi päivä päivältä. Vaatteista ja uutuuksista, joita hän verstaassa työskennellessään oli hankkinut, oli jäljellä vain nälkävyö, jota kiristettiin yhä enemmän. Kiiltonappinen lakki ja sininen puku oli pantattu. Niiden sijaan oli hän kerjännyt kokoon muutamia ryysyjä ja ripustanut ylleen vanhan, ruskearuutuisen pitkäliepeisen takin ja tomunharmaat housut ja munankeltaiset kesäkengät, joissa oli vihertävä vivahdus.

Kusti seisoi eräässä porttikäytävässä Österlonggatanilla ja kuunteli. Hän vapisi koko ruumiiltaan ja sydän tykytti kovin.

Ei, ketään ei kuulunut! Hän oli juossut heitä pakoon. Se oli oikein hauskaa. Aivan kuin entisaikoina, kun hovineuvoksetar oli hänen kintereillään, kun hän koetti nyppiä hillohedelmiä. Mutta nyt se oli vakavampaa laatua. Mitä hänellä oli takin alla? Nyt tuli joku. Ei. Se oli vaan ovi, joka tuulessa narahti. Pitkä, pehmeä päällystakki se oli, jonka hän oli sattunut saamaan. Hiljaa, mikä se oli! Kuinka olet pelkuri, Kusti. Ei kukaan tule. Voit olla levollinen. Niin, mutta mihin joutui mies, tuo pitkä, iso lierihattuinen mies, joka juoksi jälessäni ja huusi varas? Ottakaa kiinni varas! Ja kaikki ne muut kiltit ihmiset, jotka tunsivat pyhien tunteittensa loukkaantuneen? Mene portaisiin, niin olet turvassa. Mutta jos joku tulee ulos?

Naisen päällysnuttu, mitä minä sillä teen? Enhän voi sitä panna ylleni. En voi vaihtaa sitä takkiini, joka on aivan läpimärkä. Miksi otin sen sitten? Hienoa, pehmyttä lankaa, oikein hyvä nuttu se on. Miksi otit sen, Kusti? Panttitoimisto. Ei, siellä joudun kiinni heti. Kuinka sinä olet typerä, Kusti! Niinpä kyllä olenkin. Eikö ollut mitään muuta otettavaa, kun sinun nyt vihdoinkin piti se tehdä? Olisihan tiettenkin voinut ottaa kalossit tai sateenvarjot. Miksi et tehnyt niin? Olet aasi. Pitää varastaa aprikoimalla eikä vaan sokeasti rynnätä eteenpäin. Ajatteleppas nyt, jos olisivat ottaneet sinut kiinni ja pistäneet tyrmään tuon kurjan päällysnutun vuoksi. Sinä et voi sitä käyttää, et muuttaa sitä rahaksi, mitään et voi sillä tehdä. Ja sen tähden olet tehnyt itsesi varkaaksi. Naisen päällysnutun takia. Pane se yllesi ja lähde sen kanssa kadulle. Olin nälissäni. Oletko nyt sitten kylläisempi? Et, vaan olet vieläkin nälkäisempi, sillä nyt olet samalla peloissasi. Panisikohan nutun porrasikkunalle? Tee se. Siitpä sen kyllä joku löytää. Ja sitten? Niin, sitten on sinun jälleen mentävä ulos sateeseen ja olet yhtä väsynyt ja paleltunut ja nälkäinen. Mutta varo itseäsi kun menet ulos. Ajatteleppas, jos joku seisoo portin ulkopuolella ja odottaa sinua. Suuri, pitkä, lierihattuinen mies. Mitä olikaan minulla tuon kanssa tekemistä? —

Kusti pani nutun portaisiin ja hiipi hiljaa alas. Hän seisoj liikkumatta ja kuunteli. Sade pärskyi ränneistä. Pitkän aikaa odotti hän porttikäytävässä.

Nyt olivat he kyllä taasen muuttaneet suuriin, komeisiin rakennuksiin. Nyt olivat ikkunat jälleen kylläkin kirkkaita. Mutta tänä iltana eivät he voineet istua ulkona parvekkeilla katselemassa alapuolella liikuselevaa kansaa. He olivat laskeneet ikkunaverhot alas ja sulkeneet sateen ja koko pimeän, märän elämän ulos, jota ei heidän koskaan tarvinnut kohdata ja tuntea. He astuivat pehmeillä matoilla. Kuinka peilit kiilsivät!

Miksi? Miksi?

Kusti nosti kauluksensa ja meni. Kun hän sivuutti viereisen portin, tuli lierihattuinen mies ulos. Kusti ei yrittänytkään juosta. Mikä tahansa oli parempi, kuin se elämä mikä häntä muuten odotti. "Seuraatko hyvällä mukanani?" kysyi mies. Kusti ei vastannut mitään, painoi vain päänsä nöyrästi alas.

LÄHTÖ.

Granön pappi makasi kuolinvuoteellaan.

Kaksi vuorokautta oli koillinen puhaltanut ja myrskynnyt. Meri kuohui jättilaineina, ja jäät tukkeusivat salmeen pappilan kohdalla niin että taloa ympäröitsi jäinen vyö. Päivisin oli vyö elämänvihreä, öisin kuolleenharmaa, mutta aina ylitsepääsemätön.

Tuntui siltä kuin tahtoisi se sulkea sisälle jonkun, joka halusi ulos.

Granön pappi oli kuolemaisillaan.

Hän makasi silmät puoliavoimina ja hengitti raskaasti. Joka hengenvedolla säräsi hänen rintansa, ja suutaan hän piti auki, niinkuin ei hän saisi kylliksi ilmaa.

"Emmekö voi tehdä mitään?" kysyi vaimo lääkäriltä.

Hän pudisti päätään. Hän ei jaksanut enään vastata samaan kysymykseen. Hän oli väsynyt ja ylen harmissaan siitä, että myrsky esti häntä mannermaalle pääsemästä, ja varmaankin sadannen kerran tuomitsi hän hyvää sydäntään, joka oli vieteltyt häntä lähtemään papin sairausvuoteelle. Hän haukotteli, nousi ja läksi viereiseen huoneeseen nukkumaan. Ehkäpä ukko eläisi yön yli.

Pappi liikahti.

"Iivari", kysyi vaimo ja kumartui hänen puoleensa.

Sairas sai yskänkohtauksen.

"Minusta ei varmaankaan ole paljoksi mihinkään nyt", hän sanoi.
"Koputetaanko?"

Vaimo pyyhki silmiään.

"Sytytä kynttilä — lamppu myöskin. Täällä on niin pimeätä." Hän rypisti otsansa.

"Missä lapset ovat?" kysyi hän.

"He nukkuvat."

Oli hiljaista hetkinen.

"Mikä se on, joka koputtaa?" kysyi hän uudelleen.

"Se on jäänlähtö. Meri on murtautunut vapaaksi. Myrsky käy."

"Kuuluu siltä, kuin tulisi se ylitsemme."

He kuuntelivat.

"Tunnetko itsesi terveemmäks nyt, Iivari?"

"Tunnen, nyt minun on hyvä olla."

Vaimo itki.

"Itketkö sitä? Että minunkin pitää tehdä lähtöä? Onko täällä ketään muuta sisällä?"

"Ei, me olemme kahden."

"Minusta tuntui. — Kuuleppas Anna. Nyt ei minua voida lähettää enään kauemmaksi."

"Mitä puhut!"

"Totuutta, Annaseni. Nyt olen minä voimakkain. Onko sinulla jotain juotavaa? Kiitos!"

Hän joi maidon, jonka vaimo ojensi.

"Sinun ei pitäisi puhua niin paljon."

"Koska sitten puhuisin, jollen nyt?" Hänen suunsa vetäysi heikkoon hymyyn. "Tahdon, että annat minulle anteeksi, Anna, annat anteeksi, mitä olen sinulle tehnyt. Kyllä tiedän, että olen tehnyt sinulle paljon pahaa, mutta näetkö Anna, minä en voinut muuta. Muistatko pientä kappalaistaloamme alhaalla Daljoella, missä sinä ruusuja kasvatit ja minä istutin hyötymansikoita jokaiseen soppeen, mikä saatavissa oli. Muistatko sitä, Anna, ja kuinka me olimme onnellisia?"

Vaimo suuteli häntä.

"Tein sinulle pahasti, kun saarnasin sen pois, mutta minun täytyi puhua sillä tavalla, minun täytyi sanoa totuus, niinkuin sen silloin ymmärsin.

"Meidän oli lähteminen hyötymansikoitten ja ruusujen luota. Oli alkukesän ilta, kun ajoimme sieltä, muistatko? Tuomi tuoksui. Kauvaksi jälkeemme. Muistatko?"

"Se oli tietysti minun syyni silloin, niinkuin ainakin. Minussa on aina ollut kuin tulivuoren tunne — minun täytyi puhua — silloin, niinkuin nytkin. Älä estä minua! Minulla ei ole ollut aikaa ennen puhella siitä, kun oli niin paljon tärkeämpää sanottavana. Mutta minusta tuntuu kuin olisi minulla nyt oikeus siihen sekä itseni tähden että sinun vuoksesi. Kukaan ei voi sanoa, että se on liian varhaista.

"Sitten jouduin minä tuomiorovastin huostaan, jotta hän pitäisi minua silmällä. Luultiin varmaankin, että minä sen vuoksi puhuisin niinkuin ne toisetkin.

"Muistatko ensimmäistä saarnaani? Oli hirveätä nähdä sen vaikutusta kansaan. Ja sitten kaikki taivutukset ja sovittelut, joita eteeni pantiin ja joiden tähden tahdottiin minua myymään vakaumukseni. Itsepä kaikkivoipa piispakin kutsui minut luokseen. Voi, hän oli ylen viisas mies. Hän puhui omasta nuoruudestaan ja sen epäilyistä. Hän kehotti minua etsimään Jumalaa. Minua, joka juuri etsin häntä enkä voinut löytää häntä tyhjiissä sanoissa. Voi, sinä kyllä tiedät, mitä etsin."

"Ei sinun pitäisi puhua niin paljon, Iivari."

"No niin, sitten varoitettiin minua kerran, kahdesti, kolmasti, varoitettiin puhumasta dogmeja vastaan, tunnustuksia ja teesestä vastaan. Kuivia, hengettämiä dogmeja tahdottiin minua pitämään enemmän kunniaissa kuin omaa haluani saada ihmiset paremmiksi, jalommiksi. Tahdottiin, että ruokkisoin heitä sannalla ja kivillä, kun minä tahdoin antaa heille itse suuren, ihanan elämän.

"Minulta uhattiin riistää elatukseni ja niin lankesin minä kerran, poikkesin tähteä kohti johtavasta suunnasta ja käännyin tyynille vesille ja varmoihiin satamiin. Luulin, että minäkin voisin pysyä

rauhallisena ja antaisin haaksirikkoisten purjehtia ulkopuolella myrskyssä, mutta ankkurini ei pohjannut.

"Niin läksin ulos jälleen.

"Erosin kirkosta. Minut pakotettiin siihen, sen sinä tiedät. Veitsi pantiin kurkulleni: usko taikka elämä. Valitsin elämän ja pidin uskoni eli epäuskoni, niinkuin he sitä nimittivät.

"Saanko vähän juotavaa."

"Kas niin, Iivari."

"Älä estä minua. Tämä on puolustuspuheeni kuoleman, sinun ja erään toisen edessä."

"Saat yskäsi jälleen."

"Kuulethan, etten yski."

"Niin, mutta minähän tiedän kaiken tuon entuudelta."

"Se tulee, se tulee. Odota vain. Mutta ensin täytyy minun lukea numerot sinulle, ennenkuin teen kirjanpäätöksen. Sillä jos minä nyt vaan sanoisin: anna anteeksi, Anna, niin ehket muistaisi, mitä sinun on anteeksi annettava. Tietysti sinä antaisit minulle anteeksi, sen tiedän. Mutta minä en tahdo, että anteeksi annettaisiin ilman, että syntyisi siinä mukana myöskin. Sentähden luettelen sinulle nyt syntini yhden erältään, niinkuin olosuhteet pakottivat minut tekemään syntiä sinua vastaan. Ymmärräthän, että minun mielestäni se ei koskaan syntiä ollutkaan —."

"Ei minunkaan, Iivari."

"Oli kyllä, Anna, sen oli täytynyt sitä olla. Muu ei ole mahdollista. Niin paljon tunnen toki vaimoani, että sen tiedän.

"Niinmuodoin lasken eteenpäin.

"Me muutimme Stugsundiin. Minusta tuli siellä vapaapappi, sosialisti pappi, niinkuin minua kutsuttiin.

"Minulla ei ollut enään kirkon jollei hyvää, niin kuitenkin riittävää kappalaisleipää pureksittavana. Me näimme puutetta, mutta se ei tehnyt mitään, sen kyllä muistan. Muistat kaiketi, kuinka ylistin elämää, kun saatoin olla vapaa ja rehellinen ja puhua omaa uskoani semmoisena kuin se itsessäni kasvoi. Tiedät myöskin, kuinka siellä työmiehille omistin pitkät illat opettaakseni heille, mitä itse osasin. Se ei ollut paljon, sillä minun painolastini elämässä ei tullut sen paremmin kuin muittenkaan pappien, sanottavan suureksi.

"Ah, oli monta kaunista sunnuntaita, puhellessani heille mäellä, muistathan. Päivä paistoi ja Jumala oli suuri. Seisoa siinä kasvot vasten hänen tekojensa kasvoja, nähdä kuusten viheriyden, taivaan kohoavan aurinkoiseen avaruuteen, sauhun nousevan punaisista mökeistä ja kuulla tukkien painivan koskessa! Eikä tarvinnut seisoa puristettuna valkeakalkkisten kiviseinien väliin, katoissa maalatut tähdet, ja haistella tomua ja hometta ja nähdä ylpeyden ja rikkauden pöyhkeilevän parhaimmilla paikoilla. Eikä tarvinnut vetää yllensä pitkää papinkauhtanaa, leukaliperiä ja kaulusta, jotka kuristivat sanat kurkkuun, vaan sai puhua kuin ihminen ihmisille, ei pienistä köyhistä teesseistä ja dogmeista, vaan suurista inhimillisistä totuuksista, rakkaudesta ja velvollisuuksista.

"Ja aika kului, pitkä aika monenkin mielestä, ja minä aloin jo luulla joutuneeni oikealle paikalleni. Mutta sitten tulivat lakot ja työnsulut, nämä pahojen aikojen kauhut, ja irrottivat kaikki käsitteet oikeasta ja väärästä. Ei tarvittu Jumalaa enään, kun ihmisistä oli niin paljon tekemistä.

"Minä koetin puhua järkeä, huusin itseni käheäksi myrskyssä ja pysyttelin siinä.

"Jumalaani pilkattiin; ivattiin uskoani ja saarnojani rakkaudesta ja velvollisuuksista. Kun koetin puolustautua, osotettiin minulle ilkeyksiä, vääryyksiä ja julmuuksia, joita harjoittivat ne, joiden olisi ollut helpointa osottaa rakkautta. Minä pyysin heitä toivomaan; he näyttivät minulle hädetyitä tavaroitaan. Minä rukoilin heitä antamaan anteeksi; he osottivat nälkiintyneitä lapsiaan; minä pyysin heitä uskomaan ja he kysyivät: mihin Jumalaan? Rikkaittenko?

"Ihanuus oli loppunut. Minun täytyi lähteä sieltä. Sosialistipapista olisi täytynyt tulla ateisti ja sitä hän ei voinut, koska hän oli deistiksi syntynyt."

Hän ryki hetkisen, ennenkuin jatkoi.

"Me kuljeksimme sinne tänne paikkakunnalla sinä, minä ja lapset, ja elimme armeliaitten ihmisten turvissa.

"Mutta meille vihellettiin toisinaan ja huudettiin: 'Rukoile vaan Jumalaa, niin kyllä hän auttaa!'" — Iva on hirmuista, Anna. Varsinkin, kun siihen ei osaa vastata.

"Sinä et milloinkaan valittanut, mutta minä näin sinusta, että kärsit. Ja kärsimykset tekivät meidät katkeriksi ja koviksi toisillemme. Istuin monta kertaa ja katselin sinua salaa ja ymmärsin, minne kaihosi liiti.

"Ruusujen luokse, Anna minä tiedän sen. Mutta se ei ollut yksin minun syy, Anna, se oli ajan. Sellaisella, kuin minulla, ei ole mitään täällä tekemistä, ei mitään tekemistä inhassa, voiton- ja vallanhimoisessa maailmassa, jossa tavotellaan rahaa, ei välikappaleena, vaan päämääränä, ja jossa yksilöt ryömivät toistensa kimpussa päästäksensä ylimmiksi vain sentähden, että saisivat kulkea toisten selässä ja nauttia elämän herkkuja.

"Rauhoitu, Annaseni, nyt pääsen siihen kohta. Muistatko, että minä kesken meidän suurta puutettamme läksin pois hankkimaan apua?"

"Läksit Upsalaan?"

"Niin tein, ja kun tulin takaisin, oli rahoja taskussani."

"Jotka olit saanut lainaksi Palmgrenilta. Hän oli hyvä mies."

"Niin hän oli. Mutta sitä sinä et tiedä, että hän otti minulta lupauksen lainan antaessaan. Ei hän vaatinut ainoastaan rahojaan takaisin maksettaviksi, sillä sehän oli luonnollista, vaan että minun piti mennä arkkipiispan luokse selittämään kaikkea ja pyytämään armoa ja anteeksiantamusta."

"Siitä et koskaan mitään puhunut."

"En, ja se oli juuri pelkuruuttani. Katsoppas Anna, jos minä silloin olisin sen sinulle sanonut, tullessani kotiin, niin olisit sinä luullut, että minä todellakin olin tehnyt sen vakaumuksesta, että olin murtunut kovassa taistelussa uskoni puolesta. Niin olisit sinä luullut! Mutta Anna, niin ei ollut asian laita! En olisi koskaan, en koskaan, kuuletko! tehnyt sitä, jollei sinua ja lapsia olisi ollut. Kuuntele! Minä haastelin tähän tapaan: sinulla voipi olla mikä usko hyvänsä, Iivari, mutta sinulla ei ole oikeutta antaa rakkaimpasi nähdä nälkää sen takia. Ja nyt minä voin sen sanoa, nyt se ei tee mitään, mutta jos minä olisin sen silloin sanonut, niin olisin kiusannut sinua turhaan."

"Ja sinä peruutit kaikki minun tähteni?"

"En kaikkea. Minä sanoin niin kuin asia oli: että minä tosin ajattelin ja uskoin toisin kuin tunnustuksissa on, mutta että olin valmis toisten tähden lupaamaan, etten koskaan enään puhuisi dogmeja vastaan. Asia käsitettiin niinkuin se oli ja sehän oli oikeastaan armonasia.

"Minä sain rahat ja joitakuuta kuukausia myöhemmin tämän pienen loukon meren saarella, viattoman kappeliseurakunnan täynnä kalastajia hoitaakseni.

"Anna minulle nyt anteeksi, Anna! Sitä kyllä tarvitsisin."

"Rakas Iivari! Epäilitkö koskaan sitä?"

"En, Anna."

Hänen silmiinsä tuli omituisen tarkkaava ilme ja hän siirteli käsiään levottomasti peitteellä, niinkuin olisi hän etsinyt jotakin. Silloin vaimo ymmärsi ja itki.

Hän alkoi jälleen puhua, mutta hitaasti ja viivytellen, niinkuin olisi hänen ollut vaikea löytää sanoja.

"Sentähden minä lähden nyt. Minä en sietänyt jäädä suljetuksi tänne. Sanat, jotka tahtoivat ulos, mutta eivät päässeet, myrkyttivät minut, ajatukset olivat kuolleina syntyneet, kun ne vihdoinkin pääsivät esille. Koko sisäinen elämäni tuli saastutetuksi sen kautta, että kaikki laskutiet tukkeentuivat lupaukseni tähden. Siksi olen sellainen kuin nyt olen, siipirikkoinen ja masentunut, ilman kykyä ja melkein ilman haluakin jatkamaan elämistä pitemmältä.

"Lääkäri on kyllä sanonut, että pian kuolen, niin, sen tiedän. Kuulin sen hiljattain, ennenkuin aloin puhua.

"No niin, se on hänen tapansa käsittää asia. Minä olen oikeastaan kuollut jo aikaa sitten. Minä kuolin sinä päivänä, Anna, kun luovuin oikeudestani, velvollisuudestani sanoa totuus. Että ruumiini on elänyt parikymmenkunta vuotta sen jälkeen, ei merkitse mitään. Meidän ei tule elää ruumiimme, vaan henkemme takia."

Hän hengitti lyhyemmin, ääni kävi syvemmäksi ja muutteli sävyä. Toisinaan vihloi se korkeana ja terävänä kuin kulunut viiri, toisinaan jylisi se syvänä ja täysinäisenä kuin kaukainen ukkonen. Nyt hän ei kuullut enään mitään, hän puhui vaan, aika ajoin ilman yhteyttä.

Vaimo pelästyi ja meni herättämään lääkäriä.

Hän oli ärtyinen ja uninen ja kohautteli olkapäitään, kun näki, kuinka muuttunut pappi oli. Hän otti sairaan käden ja nosti sitä kynttilää kohti. Kynnet olivat mustansiniset. Hän kuunteli sydäntä ja pudisti päätään.

He seisoivat ääneti ja katselivat sairasta. Hän oli sulkenut silmänsä hetkiseksi, mutta äkkiä avasi hän ne, katsoi tutkivasti heihin ja sanoi: "Minä ymmärrän." Hän sulki silmänsä jälleen.

Sitten alkoi hän hourailla.

Hän lauloi ja messusi ja puhui ruusuista ja rahoista ja Jumalasta ja ijäisyydestä ja tutkinnoista ja ystäväistä herkeämättömässä sekamelskassa, kunnes kaikki loppui sekavaan mutinaan ja hän vaikenä. Huulet vielä liikkuvat ja puhuvat sanoja, joita vaimo ei voinut ymmärtää, vaikka hän kumartui kuinkakin lähelle häntä.

Mutta silloin näki hän kuinka huulet pysähtyivät ja silmät aukenivat, ikäänkuin pimeyteen katsoakseen.

Vaimo lankesi polvilleen, suuteli hänen otsaansa ja itki katkerasti.

LAUTAMIES ROSBERGIN TUKHOLMAN MATKA.

Juna mennä rämisti tunnelin sisälle.

Lautamies Rosberg nipisti silmänsä kiinni. Äkkinäinen pimeys teki epämiellyttävän vaikutuksen ja hän painautui tiukemmin sohvannurkkaan.

Hän näki vielä päivänpaisteiset niityt, joiden ohi vasta oli kiitänyt, ja muutamia vekaroita, jotka olivat heilutelleet tien ylimenopaikalla, ja suuria, luonnottoman suuria rakennuksia, joissa oli ikkunoita joukottain, — vihainen vihellys veturista ja sitten kävi kaikki pimeäksi yhtäkkiä.

Hän kuuli nyt selvemmin kuin ennen pyörien kolahdukset kiskojen jatkopaikoissa ja omituista kohinaa ulkoa. Hänestä tuntui, että voimakas ilmavirta vastustamattomasti imi häntä eteenpäin mustan, äärettömän putken läpi.

Hän raotti hiukan silmiään ja pimeys näytti vieläkin mustemmalta. Hän laski itsekseen, missä matkustajat istuivat, potkasi jalallaan penkin alle, koettaakseen oliko matkalaukku tallella ja muistutteli tyttäriensä osotetta. Sitten alkoi häntä pelottaa ja hän kuvitteli radalta suistumisia synkässä pimeydessä ja päällekkarkauksia ja murhia, ja levitti silmänsä auki niin, että ne kyyneltyivät.

Veturi vihelsi taas yhtä vihaisesti kuin äsken, ikkunanruudut valkenivat savunharmaksi, vuorensinämä liiti ohi aivan läheltä, silmänräpäyksen aikaa pimeyttä jälleen ja sitten, niin äkkiä, kuin olisivat ameriikkalaiset kaihtimet ponnahtaneet ilmaan, paljastui laaja näky.

Hän näki lukemattoman joukon taloja, jotka loistivat aamuauringon valossa, ja katuja, jotka varjoisina johtivat niitten läpi; hän näki toreja ja mahtavia siltoja, joiden alla vesi virtasi ja kimalteli miljoonin hopealevyin; hän näki kirkkaan, terässinisen ulapan ankkuroituine aluksineen, ja hän näki kirkkontorneja, jotka tunkeutuivat rakennusryhmistä esille, kuin olisivat ne tukehtua niitten joukkoon ja toiset olisivat huipustaan läpinäkyvät, niin että ilma pääsi siintämään läpi, toiset vaskenvihertävät, raskaat ja uhmailevat. Savupiipuista kohosi savu ruusunpunervana ja tyynenä. Kaikkialla kaareili taivas sinikellonsinisenä, vapaana ja avarana.

Ja vaunuja vierä. Ja ihmisiä käveli.

Lautamies pysähtyi portaille. Häntä melkein — huikaisi.

Asematalon edusta loisti valkoisena auringon valossa. Poliisi seisoi messinkilaatat käsissään ja jakeli niitä matkustajille.

Lautamies oli vähällä saada ajurin. Hän antoi hiukan hämillään laatan takaisin poliisille, mutta oli taas joutua kiikkiin hotellilähettien takia, jotka kultakoristeisissa lakeissaan tahtoivat auttaa häntä matkalaukun kantamisessa.

Rosbergin mielestä oli Tukholma kummallinen kaupunki. Kaikki ihmiset olivat niin auttavaisia.

No, kylläpä hän suoriutuisi ilman noita kenraaleja.

Mutta hän käytti tilaisuutta hyväkseen kysyäkseen, missä Brahenkatu oli.

Hän tarttui matkalaukkuunsa ja lähti osotettua suuntaa kohti.

Nytpä hän oikein hämmästyttäisi tyttäriään! Tosin kyllä olivat he kirjoittaneet hänelle ja pyytäneet häntä ilmoittamaan, milloin hän aikoi tulla heidän luoksensa, mutta niin olivat asiat nyt sopineet ja hän läksi matkalle kirjoittamatta. He tahtoivat tietenkin tulla isäänsä vastaan, mutta hän, lautamies, oli kyllä mies suoriutumaan omin päin. Hän oli ollut ennenkin kaupungeissa, sekä Vestervikissä että Oskarshamnissa ja Eksjössä. Tämä kaupunki näytti tosin hiukan suuremmalta, mutta siitä selviytyisi kyllä siitakin, kunhan oli aikaa tarpeeksi.

Hän katsoi kelloaan. Puoli kahdeksan! Hyvä. Hänellä oli siis paljon aikaa. Ehkäpä tapaisi hän heidät ihkasten sängyssä, ennenkuin olivat ennättäneet lähteä kahvilaan. Siellä ei heidän toki tarvinnut olla ennen yhdeksää. Hm! Brahenkatu? Eiköpähän joku henkilö historiassa ollut nimeltä Brahe?

Hän meni pitkän kadun poikki. Drottninggatan luki hän kadunkulmasta. Eihän sen loppua näkynytkään toisesta päästä, se meni vallan umpeen. Olipa hyvä, ettei hänen matkansa vienyt sinnepäin.

Kahviloita näkyi olevan paljon. Hän tuumiskeli, että missähän hänen tyttäriensä paikka oli. Eihän se toki voinut olla tuollaisissa pienissä kahviloissa, joissa oli marmoripöytä ikkunan vieressä ja kaksi wienertuolia, ja hyasintti pöydällä. Ei maar, he olivat kyllä hienommista paikoissa. Eivät he olleet missään kahviloissa, vaan konditoriassa. Tietysti se niin oli. Hienossa konditoriassa, missä oli paljon karamellejä ja leivoksia, aivan kuin mamselli Strandin luona Storgatanilla Eksjössä, jonne hän kerran pistäysi ja sai kuohulimunaattia ja hedelmätorrttua.

Kyllä tytöt aina suoriutuivat. Sekä Elli, Klara, että Signe. Ja käyttäytyivät hyvin myöskin. Niin olivat he aina tehneet.

Rosberg suoristi selkänsä. Hänellä oli vahva yhdysside kaupungin kanssa, vaikka se saattoikin näyttää suurelta ja vieraalta. Hänen tyttärensä olivat ehkä kävelleet samalla kadulla, katselleet samoja ikkunoita ja ajatelleet vanhaa isäänsä.

Pastori siellä kotona oli puhunut synnistä ja vaaroista. Ei Rosberg vaan voinut nähdä mitään sellaista, ei toista eikä toista lajia.

Tukholma näytti oikein rauhalliselta ja hyvänlaiselta. Eivätkä ihmiset olleet niin kovinkaan hienosti puetut. Mutta kiire heillä oli. Pienet neitokset kiitivät eteenpäin kuin västäräkit ja kieputtivat häntäänsä. Kasvot eivät näyttäneet iloisilta.

Minkähän näköisiä hänen tyttärensä olivat?

Hän pitensi askeleitaan.

Olivatkohan he jo lähteneet kotoaan? Sepä olisi harmillista.

Hän tuli erälle torille ja kyseli taas Brahenkatua.

Jatkaessaan matkaansa ihmetteli hän, että talot kävivät suuremmiksi, hienommiksi ja kallisarvoisemmiksi, mutta että ihmispaljous väheni.

Kului hetkinen ennenkuin hän pääsi siihen lopputulokseen, että hän alkoi tulla rikkaitten kaupunginosaan, jossa ei ollut pakkoa nousta ylös näin varhain.

Ja silloin ei hän käsittänyt, mitenkä hänen tyttärensä voisivat asua siellä.

Tosin olivat he kirjoittaneet, että he olivat vuokranneet komean asunnon yhdessä, mutta eihän toki

voinut olla mahdollista, että he asuisivat tuollaisissa palatseissa, joissa oli marmoriseinät ja koristettuja tammiportteja, suuria kuin tuomiokirkon ja paljon, paljon uljaammat kuin itse lääninhallituksen talo. Mutta kaiken tämän ohitse piti hänen kaiketi vain kulkea, tullakseen tyttäriensä asunnolle. Ne raukat asuivat kyllä syrjäosissa, tuolla puolen hienojen rakennuksien ja katujen, jotka olivat kolme kertaa leveämmät valtamaantietäkin.

Sturenkatu! Olipa kummaa, miten paljon historiaa oli katujenkulmiin ajettu.

Herra Jumala, pitäisikö hänen nyt taivaltaa koko tuo pitkä katu.

Häntä alkoi hiottaa. Hän asetti matkalaukun kadulle ja riisui päällystakkinsa. Kenenkähän puisto tuo oli? Ihmettä, että kellään oli varaa sellaista pitää. Kun tontit olivat niin kalliit. Varmaankin oli se jokin kreivi, joka asui tuossa suuressa talossa keskellä puistoa tai ehkäpä maaherra. Se kyllä sopisi.

Hän kysyi poliisilta Brahenkatua. Seuraava katu!

Hyvä. Mutta missä olivat ihmiset?

Miksi rakennettiin niin julman leveitä katuja, kun ei kukaan niillä liikkunut?

36!

Sepä kaunis talo! Portti oli kiinni. Hän ravisteli sitä. Huiviin puettu tyttö, joka kiirehti ohitse, kori toisessa ja kerma-astia toisessa kädessä, sanoi:

"Pitää soittaa."

Rosberg meni portaita ylös. Kuinka siellä oli koreata. Kaidepuut mahonkia ja ovissa himmeäksi hiottuja lasikoristeita.

Elli Rosberg, luki hän kilvestä.

Hän painoi nappia.

Nyt hän hämmästyttäisi heidät!

Hän kuuli soiton kilisevän sisällä pitkälti sen jälkeen, kun hän oli päästänyt napin irti.

Joku läheni ovea. Hänen sydämensä alkoi tuimasti sykkiä. Avainta väännettiin. Hän pyyhkäisi suutaan, ollakseen valmis.

Ovi aukesi ja nenäkäs tytönletukka kysyi:

"Ketä haetaan?"

Lautamies joutui hämilleen ja kului hetkinen, ennenkuin sai sanotuksi:

"Tyttäriäni, tiemmä, minun tyttöjäni Elliä ja Signeä ja Klaaraa."

Tyttö hymyili. "Neidit eivät vielä ole nousseet."

Rosberg yskähti hämillään. "Eivät vielä nousseet?"

"Ehkä herra tulisi takaisin hiukan myöhemmin?"

"Ohoh, tottapa tuolla sisällä löytyy jokin paikka, jossa sopii odottaa." Hän työnsi tytön syrjään ja astui sisälle. Tottapa hänellä oli oikeus tulla sisälle ja käydä istumaan.

Tyttö johdatti häntä pitkän käytävän läpi.

Lautamies astui huoneeseen ja ällistyi.

Hän etsi paikkaa, mihin laskisi matkalaukkunsa, mutta hänen täytyi avata ovi ja panna se ulkopuolelle käytävään. Hän otti nenäliinansa esille, pyyhki otsaansa ja vaipui alas tuolille.

Taivaan Jumala! Asuivatko hänen tyttärensä täällä? Silkkisiä huonekaluja ja pianiino ja palmuja ja paksuja mattoja, joihin vajosi nilkkoja myöten. Oliko hän mahdollisesti tullut väärään? Ja semmoisia tuolejakin! Paljon hienompia kuin Odensviholmassa. Ja tauluja ja kirjoja ja kullalla kirjailtuja pöytäliinoja. Ja millainen kello naksutti uunin reunalla! Se maksoi varmaankin monta sataa kruunua.

Kymmenen minuuttia yli puoli yhdeksän, eivätkä neidit olleet vielä nousseet! Hän murti suutaan.

Mistä olivat he saaneet rahat kaikkeen tähän koreuteen? Ei voinut olla mahdollista, että konditoria kannattaisi niin hyvin. Ainakaan ei Eksjössä. Elli oli tosin erittäin järkevä tyttö, mutta sittenkin? Seinäpeili tuolla marmorilevyineen, jota kullatut kotkat kannattivat, maksoi hyvinkin tuhat kruunua ja sohva ja nojatuolit ja matot ja liinat. Ei, se ei käynyt. Ei hänelle kannata ruveta uskottelemaan minkäänlaisia juttuja. Hänen täytyi saada selville koko asia, oikein perinpohjin. Hän ei antaisi itseänsä pettää. Miksi eivät he olleet nousseet?

Lautamies nousi.

Menisiköhän sisälle ja yllättäisi heidät vuoteessa? Mihin johti tuo ovi? Hän meni sen luokse ja kuunteli. Siellä oli hiljaista. Hän avasi sen hiljaa, hyvin hiljaa ja kurkisti sisälle.

Se oli suuri kolmi-ikkunainen ruokasali. Hän näki vilahdukselta suuren astiakaapin hopeakaluineen ja lasineen.

Hän sulki oven ja istahti jälleen odottamaan.

Kaikki kävi yhä selittämättömämmäksi.

Käytävään johtava ovi aukeni. Oliko se Elli? Hänen Ellinsä? Samettisessa aamunutusssa?

He syleilivät ja suutelivat toisiaan. Hän tunsu, että tyttärestä tuoksahti hyvä hajuveden lemu, ja hän taputteli isää selkään, niinkuin entisaikoinakin.

Lautamies sai joukon nuhteita, ettei ollut ilmoittanut, milloin aikoi tulla. Oliko matka sujunut hyvin? Oliko hän väsynyt? Hän oli kai matkustanut kolmannessa luokassa eikä ollut saanut nukkua. Tahtoiko hän peseytyä? Klara ja Signe nukkuivat. He olivat väsyksissä ja tarvitsivat niin hyvin lepoa. Kyllä hän voisi odottaa? Ajatellappa, kuinka hauskaa, että isä on tullut! Nyt hulluttelisivat he oikein lujasti yhdessä. Mitä hän halusi päivällä tehdä? Tahtoiko hän ajelemaan ja kaupunkia katselemaan?

Hän ei muuta tahtonut kuin kupin kahvia ja voileivän.

Sen hän kyllä saisi. Eikö hän halunnut munaakaan myöskin ja pilsneriä tai portteria.

Hän teki torjuvia kädenliikkeitä.

"Rakas lapsi, näin varhain aamusella."

Elli nauroi.

"Teilläpä on hienoa, teillä", sanoi isä.

"No niin, ne ovat vain vanhoja tavaroita. Mutta syksyllä aijomme ostaa uudet. Meillä täytyy olla suurempi asunto. Signe ja Klara tarvitsevat kumpikin oman huoneensa."

Lautamies rykäsi. Eräs kysymys pyrki esille, mutta hän ei uskaltanut. Hän hiukan aristeli Elliä. Tyttö oli niin muuttunut. Hiukset töröttivät kuin hatunreunus pään ympärillä ja silmiin oli ilmestynyt väsynyt ilme, jota ei ennen niissä ollut.

Elli taputti häntä polvelle, hänen siinä ääneti istuessaan, ja silloin näki hän, että tytöllä oli kaksi kiiltokivistä sormusta.

Silloin ei hän enään voinut hillitä itseänsä.

"Entä konditoria? Mihin aikaan alotatte siellä?"

"Konditoria?" Elli nauroi. "Minä olen vapaa tänään ja siskojen ei tarvitse mennä sinne ennenkuin kello kaksitoista."

Lautamies katseli häntä. Elli nyökkäsi iloisesti.

Sitten yskähti isä jälleen.

Hän ei ymmärtänyt niin mitään. Hän oli vallan pyörällä päästään.

Kun hän oli saanut kahvia, paneusi hän nukkumaan.

Hän heräsi nauruun. Hänen ympärillään seisoivat hänen kaikki kolme tytärtänsä.

Ja siinä sateli syleilyjä ja suuteloita kahdelta nuoremmalta.

Lautamies tunki vieläkin olevansa aivan ymmällä.

Tyttönsä olivat puettut silkkipuseroihin ja laahustimiin.

He menivät ruokasaliin ja söivät suurusta. Tytönletukka tarjoili ja Elli istui rouvana. Isäukko sai pienen ryyppyn ja se selvitti ajatuksia.

Tällaiseksi ei hän koskaan ollut heidän tapaamistansa kuvitellut.

Istua Tukholman hienoimmassa osassa tyttäriensä luona ja syödä leimatuilla hopeahaarukoilla. Syödä hummeria ja kaviaaria ja pihviä ja juoda portteria korkeista kristallilaseista. Kas, se oli toista, kuin syödä hapanta leipää ja silliä ja saada puolisen tuoppia vasta kellarista tuotua kaljaa.

Aina kun hänen piti kysyä jotakin, puhuttiin hän heti kumoon. Tyttäret juttelivat toistensa suihin pelkästä ilosta ja valitsivat herkkupaloja ja panivat hänen lautaselleen.

Hänellä ei ollut sydäntä kysyä, mistä rahat tulivat. Sehän oli heidän asiansa. Hän sai ryyppyn lisää ja kävi vieläkin herkemmäksi ja hellämielisemmäksi, kun hänellä oli sellaisia tyttöjä. Mihinkään huonoon he eivät voisi ryhtyä, sen hän kyllä tiesi, menisipä valallekin siitä, jos niin tarvittaisiin. Oli oikein hupaista katsella, kuinka he liikuttivat käsiään ja käsivarsiaan, pehmeästi ja joustavasti. Hohhoo! Se johtui varmaankin leivoksien ja krokaanien pitelemisestä. Niitä oli kyllä varoen käsiteltävä. Hohhoo!

"Mitä naurat, isä?"

"Hohhoo! Ajattelen teitä, kun olitte pieniä, lapseni. Ette te silloin liikutelleet käsiänne tuolla tavoin. Kun kirnusitte ja lypsite ja haravoitte. Hohhoo!"

"Sen kyllä pian oppii, kun vaan on ymmärrystä", vastasi Elli.

"Ja sitä teillä on, sen tiedän. Sitä meillä smoolantilaisilla on kaikilla. Oikein hyvä ymmärrys."

He nauroivat kaikin.

"Nyt pitää meidän lähteä", sanoi Signe.

"Konditoriaan?" uskalsi lautamies.

"Niinpä niin."

"Hohhoo! Kuinka te mahdatte ansaita rahoja siellä?"

"Siitä voit olla varma."

Lautamies sai tytöiltä jäähyväissuutelon ja jäi Ellin kanssa yksin. Tytönletukka toi kahvia ja konjakkia. Ja Elli otti esille sikaareja ruokakaapista.

"Nytpä isä saat oikein hienon sikaarin."

"Onko teillä niitäkin?"

"Me itse poltamme vain paperosseja, mutta jos joku tuttu tulee, niin — —"

Elli keskeytti.

Lautamies ei huomannut mitään. Hän maisteli parillaan konjakkia ja havaitsi sen suloiseksi. Hän käänsi pulloa.

"No, kiitoksia paljon, Salignacia, niinkuin itse maaherralla!" Hän katsoi Elliin.

"Jospa tietäisit, kuinka minusta on hauskaa, kun teillä on näin hyvä olla, pikku tyttöseni." Hän taputti Elliä polvelle.

Tyttö hymyili ja kohotti kulmakarvojaan halveksivin ilmein.

"Me saamme ahertaa myöskin. Emme koskaan pääse vuoteeseen, ennenkuin myöhään yöllä. Ja kun tulemme kotiin, olemme niin väsyneitä toisinaan, että tuskin jaksamme riisuutua."

"Onko se niin myöhään auki?"

"Siellä on enin tehtävää iltaisin."

"Hm!" Lautamiehen ei tehnyt mieli jatkaa. Tänään ei hän tahtonut sanoa mitään. Rauhan ja ilon ja

tyytyväisyyden piti vallita koko päivä, mutta huomenna —! Selvää oli, että jotakin piili Ellin sanojen takana. Minkälaisia konditorioja ne olivat, joita pidettiin auki myöhään yöhön asti?

"Signe ja Klara eivät tule kotiin päivällisellekään."

"Vai niin." Lautamies pureskeli sikaariaan.

"Niin että me kaksi saamme tehdä mitä haluamme, isä. Vaikka lähteä ajelemaan kaupungille."

"Voidaan kait kävelläkin?"

"Eilen sateli. On likaista Djurgårdenissa päin ja se pitää sinun nähdä."

Lautamies ja Elli ajoivat avonaisessa ajurinvaunussa. Elli istui taaksepäin nojaten ja keikkui niin, että hatunkukkaset heiluivat tahdissa.

Lautamies poltti toista sikaariaan ja huomasi maailman olevan aurinkoisen ja leppeän. He ajoivat leveitä katuja pitkin, joita reunustivat moninkertaiset puurivit ja niiden lomissa näkyi sohvia, joissa ihmisiä istui paistattelemassa. Hän oli mielestään kuin kuningas, ajellessaan siinä hienon tyttärensä rinnalla ja jäykän ajajan istuessa tuossa edessä ajurinuimella, kiiltävä silinteri päässään ja kiiltonappisessa takissa, ja piiska mitä komeinta lajia.

Läiskis!

Hevoset keikistelivät ja vaunut vierivät ääneti eteenpäin keveillä kummipyörillä.

Ja Elli näytteli ja jutteli:

Tuossa oli linna ja lippu, joka merkitsi, että kuningas oli kotona, ja tuossa eduskuntatalo, joka oli rakennettu paaluille, ja tuossa Isokirkko ja Katariinankirkko ja saksalainen, joka paloi muutama vuosi sitten. Ja tuossa oli Skeppsholma, jossa laivasto asusti pitkän pitkissä riveissä ja Kastelholma, jossa kuninkaallisten nimi- ja syntymäpäivisin ammuttiin. Ja tässä oli näyttely 97 ja tuolla oli Skansen ja biologinen museo, jossa oli eläimiä ja eräs, jonka nimi oli Hazelius, mutta joka on kuollut nyt. Ja tuossa oli yleinen kujatie, josta saattoi veneillä päästä Slussille, missä aurinko kirkkaimmin helotti. Ja tuolla takana oli Söder. Siellä asui köyhää kansaa. Ja siellä ajottiin rakentaa ajotie ihan vuorensenän läpitse.

Tässä oli Hasselbacken hienon maailman ihmisiä varten ja kaartin soittokunta ja tuossa oli hän monta kertaa syönyt päivällistä — illallisista ei hän puhunut — ja tuossa oli sirkus ja Djurgårdenin kenttä, jossa Kaspero esiintyi kesäisin ja siellä oli hyvin vaarallista kulkea sunnuntai-iltaisina päihtyneitten ja tappeluhaluisten kaartilaisten vuoksi. Signe oli kerran no, mitäpä siitä.

Ja tuossa oli vanha Tivoli. Tiesikö hän, mitä varieté oli? Eikö? No, siellä tanssi ja lauloi hyvin heikosti puettuja naisia ja —

"Onko se auki nyt?" kysyi lautamies.

"Ei, ennenkuin illalla." Elli nauroi ja uhkaili häntä sormella.

Rosberg punastui.

Hohhoo! Mitä Elli tarkoittaa. Hänpä ei ollutkaan tyhmä tyttönen, hän!

Kun he tulivat kotiin ajoretkeltä, oli lautamies vallan lopussa. Koko hänen päänsä oli täynnä vaikutelmia, jotka kiersivät toistensa ympäri kuin muurahaiset. Hänen täytyi saada konjakkia ja sitten nukkumaan.

Illalla meni hän Ellin kanssa oopperaan. Ja se oli julman kaunista.

Sitten söivät Elli ja hän kultaisessa huoneessa. Ja se maksoi paljon rahaa, monta seteliä, jotka Elli pisti hänelle pöydän alta. Sitten menivät he toiseen kultaiseen huoneeseen ja joivat kahvia ja punssia. Sitten hän ei muistanut muuta, kuin että muutamia herroja oli lyöttäytynyt heidän seuraansa ja olivat kutsuneet häntä sedäksi ja syleilleet häntä ja että hän varmaankin oli juonut paljon, paljon — — vaunut, pyörät, jotka rämisivät, tähtikirkkaan taivaan, Ellin hatun, jonkun, joka piteli häntä käsipuolesta, lämpimän huoneen, jonkun, joka riisui häneltä kengät ja sitten loppui kaikki — vaiken.

Päivät kuluivat lautamieheltä pienessä onnellisuuden ja Salignacin humalassa. Joka aamu kävi hän äkäiseksi, nähdessään koreudet ympärillään, mutta ei vaan saanut mitään sanotuksi. Tytöt olivat niin kiltejä ja herttaisia hänelle. He vuorottelivat pitämään hänelle seuraa, kun he olivat vapaita konditoriaista, ja näyttelivät hänelle kaikki kaupungin nähtävyydet.

Mutta eräänä iltapäivänä ei heillä ollut aikaa.

Lautamies istui salin ikkunan ääressä tyttäriensä asunnossa ja ikävöi ulos. Hän ei tiennyt minne menisi. Hän näki kuosikkaita naisia kulkevan kadunkulman ohi ja tuumiskeli lähteä seikkailulle. Hän maisteli konjakkia.

Alkoi hämärtää. Eräs mies kulki ristiin rastiin kadulla ja sytytteli lyhtyjä.

Lautamies asteli alas kaupungille.

Se tuntui suurelta ja pelottavan eksyttävältä lyhtyvaloineen ja ihmisineen ja ajoneuvoineen. Hän alkoi pelätä yksinäisyyttään ja kysäsi eräältä herralta konditoriaa.

"Ei se ole mikään konditoria, se on kahvila", selitti tämä.

Rosberg lähti neuvottuun suuntaan. Ihastuttavat naiset, kokonaiset kukkaistarhat hatuissaan, heittivät häneen katseita, niin että hän sai sydämentykyntää ja ankaraa kiirettä ennättääkseen nähdä kaikkea, mitä he näyttelivät sekä ylhäältä että alhaalta.

Hän pysähtyi kahvilan ulkopuolelle.

Hohhoo!

Vai sellaisessa kahvilassa tyttäret olivatkin!

Hän katsoi nimeä. Se oli sama.

Tuolla sisällä siis ansaitsivat tytöt rahansa. Herrakahvilassa!

Hän meni puistoon ja katsoi sisälle ikkunanruuduista.

Tupakansauhu kaareili paksuna siellä. Huone oli täynnä herroja, pelkkiä herroja, nuoria enimmäkseen. Seinissä oli peilejä ja ne monistivat loppumattomiin herrat ja kattokruunut ja pöydät ja punssilasit ja jäähdytysastiat.

Hän etsi tyttäriään.

Tuossa istui Signe oviverhon luona ja näytti harmistuneelta. Klara tuli kantaen tarjotinta täynnä pulloja ja laseja — että hän jaksoi mutta missä oli Elli.

Hohhoo!

Hän laski seitsemän sotilashenkilöä — lienevät luutnantteja — pöydässä. He kilistelivät ja joivat ja tupakoivat. Mitä Ellillä oli heidän kanssaan tekemistä? Miksi seisoi hän naureskellen ja jutellen heidän kanssaan? Jumala armahtakoon! Yksi tarttui häntä vyötäisiin. Tyynny Rosberg, tyynny! Ellihän nauraa vaan ja lyö häntä olalle ruokaliinalla. Se ei merkitse mitään. Se kuuluu virkaan. Hänen täytyy olla ystävällinen ja kohtelias, muuten eivät luutnantit mene sinne enään, ja sitten et sinä enään voisi saada Salignacia. Ja nyt viittaa Elli Signeä. Pitääkö nyt hänenkin tulla siihen? Hän ei ole harmissaan enään. Hän nauraa, hänkin. Luutnantit nauravat. Sinä yksin, Rosberg, seisot pelottavan vakavana ikkunan takana.

Hohoo! Jospa he vain tietäisivät! Vain tietäisivät, että heidän isänsä näkee heidät. Että hän seisoo täällä ulkona eikä uskalla mennä sisälle ottamaan noita penikoita niskakarvoista kiinni ja paiskaamaan ne ulos. Katso, nyt tarttuu hän tyttöön taas!

Sepä on kärkeä sorminen herra. Missä olen hänet nähnyt? Eikö hän ollutkin mukana silloin kerran ja syleili minua ja kutsui sedäksi?

Mitä hän nyt sitten tahtoo? Entä tuo vanha ukonrahjus, joka näyttää porsliiniäijältä? Koira mukana, herra nähköön, se saa sokeria ja istuu tuolilla vieressä. Napsuttele kohtalaisesti!

Hän taputti häntä sormille — minun Klaraani? Ja sitten tarttui hän tyttöä leuvan alta ja hän niiasi — no, kyllä kiitos! Tämähän on paljon hauskeempaa kuin teatterissa.

Vai niin, vai on tämä konditoria! Ja sentähden täytyy pukeutua silkipuseroihin ja laahushameisiin eikä pääse nukkumaan ennenkuin myöhään yöllä. Mutta he liikkuvat kuin kuningattaret. Elli on suora selästään kuin honka ja Signe ja Klara myöskin. Smoolantilaisia! Tyttäreni!

Mitä sanoisi heidän äitinsä, jos hän eläisi? Mutta hän on poissa, herran kiitos, ja pääsee näkemästä pahennusta. Lautamies Rosbergin tyttäret herraskahvilassa! Ja sinä, Rosberg, luulit heidän tarjoavan leivoksia ja limunaatia. Hohhoo, maailma on nurinkurinen!

Lautamies seisoi kauvan ja katseli sisälle. Hän pyöritteli rohkeita tuumia mennä ilmestymään taivaan rangaistuksena keskelle synnin pesää, mutta kun hän näki tyttöjen suorat silkkiin puetut selät ja heidän pörröisen tukkansa, niin ei hän uskaltanut. He kuuluivat toiseen luokkaan, niin hänestä tuntui, eikä hän kyennyt löytämään ylimenoa heidän luoksensa, joka olisi sopinut. Ja entä sitten! Hänet voitaisiin aivan yksinkertaisesti paiskata tai kantaa ulos, aivan tyttärien silmien alta. Ja kuinka sitten kunnioittamisen kävisi?

Hän läksi hitain askelin kahvilasta pois. Sellaiseksi ei hän koskaan ollut asiaa kuvitellut. Olisivatpa edes kertoneet senverran, että hän olisi voinut aavistaa jotain sellaista. No niin, olipa hän ollut aika aasi, kun ei ollut voinut ymmärtää, että jotakin tässä hullusti oli.

Aivan odottamatta alkoi eräitä muistoja johtua mieleen.

Tytönletukka oli eräänä aamuna ripustanut piiloon jotakin ihmeellistä, kun lautamiehen piti mennä ulos kävelemään, tyttärien vielä nukkuessa. Hohoo! Siinä oli ollut jotain kiitävää. Se oli tietystikin ollut sotilastakki.

Lautamies hymähteli. Luutnantti vai kapteeni?

Hänen tyttärensä!

Ja eräänä toisena yönä oli hän kuullut, kuinka jotkut tirskuivat ja juttelivat ruokasalissa.

Lautamies pysähtyi äkkiä.

Hän näki ihmiset ja puodit ja lyhdyt, kuuli ajoneuvojen räminän ja raitiovaunujen kolinat ja sitten hän sylkäsi.

Pastori siellä kotona oli siis kuitenkin oikeassa. Synti ja vaara väijyi kaikkialla kaupungissa.

Oh, hän kyllä lukisi heille lakia, vaikka sitten pitäisi istua valveilla koko yö ja odotella heitä. Ja sitten matkustaisi hän tilalleen takaisin, syömään hapanta leipää ja silliä.

Lautamies istui salissa ja odotti. Katu oli pimeä ja autio, jokunen lyhty vain paloi siellä ja täällä. Toisinaan meni joku ohitse ja lauloi ja hihkasi. Askeleet kuuluivat selvästi.

Hän kuuli portin paukahtavan kiinni. Etehisen ovi avattiin. Kuului kuiskeita etehisestä.

Hän odotti hiljaa kuin huuhkain salin pimeässä.

Joku läheni ja tarttui salin oveen. Tulitukkoa raapaistiin.

Se oli Elli.

"Mitä täällä teet?" Hän sytytti lampun, veti hansikkaat käsistään ja istuutui. Hänen kasvonsa olivat tuhkanharmaat.

"Odotatko meitä?"

Lautamies viivytti vastausta. Hänen rohkeutensa alkoi kadota, kun hän näki miten kuollakseen väsyneenä tyttö pöytään nojauti. Synti ja vaarat eivät nyt näyttäneetkään hänestä niin todennäköisiltä kuin ennen, kun hän istui yksin pimeässä ja opetteli nuhdesaarnaa pahantapaisia lapsia varten. Hän alkoi ymmärtää, että Salignac-juoma ostettiin kalliimmasti, kun mitä oli luullut. Ellin silmät olivat tupakan sauhusta punaiset ja huulet kalpeat. Ja hänen vasen kätensä, joka piteli päätä hänen siinä istuessaan ja katsellessaan isäänsä, vapisi väsymyksestä.

"Olen nähnyt konditorian", sanoi lautamies työläästi.

Tyttö kumartui hänen puoleensa. Katse kävi hetkiseksi terävän tutkivaksi, sitten vetäysi suu puoliksi tuskaiseen hymyyn. Hän meni ruokakaapille, avasi laatikon ja otti esille kokoonkäärityn sanomalehden. Hän avasi sen ja pani sen levälleen pöydälle.

"Tule tänne", sanoi hän.

Lautamies nousi.

Tyttö osotti erästä kirjoitusta. Lautamies luki ääneen: "Eniten taksoitetut Tukholmassa" ja katsoi sitten kysyvästi häneen.

Silloin seurasi hän sormellaan rivejä, kunnes pysähtyi jotenkin keskelle sivua.

— "Lue!" keskeytti hän.

Lautamies kumartui lähemmäksi. "Elli Rosberg, neiti, 16,500 — Signe Rosberg, neiti, 7,000 — Klara Rosberg, neiti, 8,950 —."

Lautamies tirkisteli sanomalehteä ja sitten tyttöä ja taas jälleen sanomalehteä.

"Onko se totta?" änkytti hän ja vaipui viereiseen tuoliin.

Elli ei vastannut, kohautti vain silmäkulmiaan äärettömän ylimielisin elein ja taputti häntä päähän.

"Tuota sinä et ymmärrä, Isäseni."

Kun lautamies viikkoa myöhemmin matkusti tunnelissa, menossa kotipuoleen jälleen, ei hän enään sulkenutkaan silmiään pelosta.

Pimeys ei tuntunut enään vaaralliselta. Se oli ohimenevää se, niinkuin kaikki muukin.

Synti ei ollut aina syntiä ja lika ei aina likaa, filosofeeraili hän, ja sitten näki hän tunnelin pimeydessä itsestään loistavia numeroita ja lukuja 16,500 — 7,000 — 8,950.

Hän ajatteli suurta, pitkää seteliä, jonka Elli oli pistänyt hänen lompakkoonsa, ja hän halusi päästä pimeydestä pois voidakseen oikein sitä katsella.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KOLME KOHTAUSTA: NOVELLEJA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual

work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a

physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive

Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.